

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOĞAL PEYZAJLARIN TURİZM AÇISINDAN EKONOMİYE KATKILARI:
BURSA SADAĞI KANYONU VE ÇEVRESİ ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

FERDA NUR BUDAK ÇETİN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. NURHAN KOÇAN

BARTIN-2021

T.C

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

DOĞAL PEYZAJLARIN TURİZM AÇISINDAN EKONOMİYE KATKILARI: BURSA
SADAĞI KANYONU VE ÇEVRESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FERDA NUR BUDAK ÇETİN

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Doç. Dr. Nurhan KOÇAN - Bartın Üniversitesi
Üye : Doç. Dr. Melih ÖZTÜRK - Bartın Üniversitesi
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGÜR - Ordu Üniversitesi

BARTIN-2021

KABUL VE ONAY

Ferda Nur BUDAK ÇETİN tarafından hazırlanan “DOĞAL PEYZAJLARIN TURİZM AÇISINDAN EKONOMİYE KATKILARI: BURSA SADAĞI KANYONU VE ÇEVRESİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu çalışma, 28.01.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Nurhan KOÇAN(Danışman) .....

Üye : Doç. Dr. Melih ÖZTÜRK .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şeyma ŞENGÜR .....

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve ....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Hatice Selma Çelikyay
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Nurhan KOÇAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “DOĞAL PEYZAJLARIN TURİZM AÇISINDAN EKONOMİYE KATKILARI: BURSA SADAĞI KANYONU VE ÇEVRESİ ÖRNEĞİ” adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

28.01.2021

Ferda Nur BUDAK ÇETİN

ÖNSÖZ

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tez’inde Sadağı Kanyonu (Bursa) çalışılmıştır. Bu projenin amacı Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı ve çevresinin potansiyelini araştırıp kültür ve ekonomiye katkılarını belirlemek ve bu katkıları arttırabilmek için öneriler sunmaktır.

Bu proje kapsamında destek ve yardımlarını esirgemeyen her zaman yanımda olan değerli hocamız Doç. Dr. Nurhan KOÇAN’a sonsuz teşekkürlerimi iletmekten şeref duyarım.

Destekleri ve yardımları ile sürekli yanımda olan arkadaşlarım Melek ÖZTÜRK, Burcu USTA ve Buse Bilgiç’e çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan canım ailem ve eşime, ayrıca çalışma kapsamında benimle birlikte anket çalışmalarına destek veren arkadaşlarım Rana BEKTEŞ, Büşra AYDOĞDU, ve Nazan TEZCAN’a da sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Ferda Nur BUDAK ÇETİN
Bartın, 2021

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

DOĞAL PEYZAJLARIN TURİZM AÇISINDAN EKONOMİYE KATKILARI: BURSA SADAĞI KANYONU VE ÇEVRESİ ÖRNEĞİ

FERDA NUR BUDAK ÇETİN

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nurhan KOÇAN

Bartın-2021, sayfa: 86

Doğal peyzaj alanları doğal ve kültürel özellikleri ve güzellikleri ile yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağıdır. Doğal peyzaj alanlarının yaşam kalitesi üzerindeki rolü oldukça önemlidir. Günümüz kentleşme ile doğallığı bozulan alanlarda yaşayan insanlar bu tür doğal alanlara daha fazla ihtiyaç duymaktadır. İnsanlar amaçlarına göre gerek temiz hava almak gerekse turizm amacı ile doğal peyzaj alanlarını ziyaret etmektedir. Bu çalışmada Dünyada ve ülkemizde bulunan ve turizm açısından önemli olan kanyon örnekleri incelenerek kanyonların ne şekilde oluştuğu, kanyon turizminde ne tür etkinlikler yapıldığı ve kanyonların turizm potansiyelleri ile koruma ve kullanma durumları incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda Sadağı Kanyonu'nda yapılabilecek etkinlikler için fikir elde edilmiştir. Çalışmanın amacı turizm potansiyeli olan doğal peyzaj alanlarından biri kabul edilen kanyonların turizm ile ekonomiye katkılarını incelemek ve bu kapsamda araştırma konumuz olan Sadağı Kanyonu'nun ne şekilde katkı sağladığını saptamaktır. Ayrıca yapılan anket çalışmaları sayesinde alanda bulunan sorunlar ile eksiklikleri saptayarak alanın fonksiyonel ve estetik olarak geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Bu bağlamda turizmin tarihsel gelişimi, ekoturizm, doğal peyzaj kavramı, rekreasyon ve turizm ilişkisi

gibi kavramlar da incelenmiş olup bu incelemeler mevcut çalışma alanımızla bağdaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Peyzaj, Turizm, Kanyon, Ekoturizm, Rekreasyon kavramları

Bilim Alan Kodu: 80501; 80502; 80504; 80507; 80509

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

THE CONTRUBUTİON OF NATUREL LANDSCAPE TO ECONOMY THROUGH TOURİSM: THE CASE OF BURSA SADAĞI CANYON AND IT'S ENVİRONMENT

Ferda Nur BUDAK ÇETİN

Bartın University

Graduate School

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Nurhan KOÇAN

Bartın-2021, Page: 86

Natural landscape areas are the center of attention of local and foreign tourists with their natural and cultural features and beauties. The role of natural landscape areas in the quality of life is very important. People living in areas whose naturalness is degraded by today's urbanization need such natural areas more. People visit natural landscape areas both for fresh air and for tourism purposes according to their purposes. In this study, the examples of canyons in the world and in our country, which are important in terms of tourism, are examined and how canyons are formed, what kinds of activities are carried out in canyon tourism, and the tourism potential of canyons, and their protection and use status. As a result of these examinations, an idea was obtained for the activities that can be held in Sadağı Canyon. The purpose of the study is to examine the contributions of canyons, which are considered as one of the natural landscape areas with tourism potential, to tourism and economy and to determine how Sadağı Canyon, which is our research subject, contributes. In addition, by identifying the problems and deficiencies in the field thanks to the survey studies conducted, it is to offer suggestions for the functional and aesthetic development of the area. In this context, concepts such as the historical development of tourism, ecotourism,

the concept of natural landscape, recreation and tourism have been examined and these investigations have been associated with our current field of study.

Key Words: Natural Landscape, Tourism, Canyon, Ecotourism, Recreation concepts.

Scientific Field Code: 80501; 80502; 80504; 80507; 80509

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiv
GRAFİKLER DİZİNİ	xv
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	1
1.2 Literatür Özetleri	2
BÖLÜM II	4
2. KURAMSAL TEMELLER	4
2.1. Doğal Peyzaj Kavramı	4
2.2. Kültürel Peyzaj Kavramı	5
2.3. Turizm	7
2.3.1. Turizmin Tarihsel Gelişimi	9
2.3.1.1. İlkçağda Turizm	9
2.3.1.2. Ortaçağda Turizm	10
2.3.1.3. Rönesans Döneminde Turizm	11
2.3.1.4. Endüstri Devrimi'nden Sonra Turizm	11
2.3.1.5. 20. Yüzyılda Turizm	12
2.4. Turizm Türleri	12
2.4.1. Turistin Geldiği Yere Göre	12
2.4.2. Katılan Kişi Sayısına Göre	12

2.4.3. Katılanların Yaşlarına Göre	13
2.4.4 Katılanların Amaçlarına Göre	13
2.5. Rekreasyon-Turizm İlişkisi	14
2.5.1. Turizmin Gelişimine Etki Eden Unsurlar	16
2.6. Ekoturizm Kavramı	17
2.6.1. Ekoturizm Amacı	18
2.6.2. Ekoturizm Türleri	18
2.6.3. Ekoturizm İlkeleri	25
2.7.Dünya’da ve Türkiye’de Bulunan Önemli Kanyonlar	26
2.7.1. Dünyadaki Önemli Kanyonlar	26
2.7.1.1. Antilop Kanyonu	26
2.7.1.2. Büyük Kanyon	28
2.7.1.3. Wulingyuan Kanyonu	29
2.7.1.4. Verdon Vadisi	31
2.7.2. Türkiye’de Bulunan Önemli Kanyonlar	33
2.7.2.1. Valla Kanyonu	33
2.7.2.2. Köprülü Kanyon	35
2.7.2.3. Ihlara Vadisi	36
2.7.2.4. Ulubey Kanyonu	37
2.7.2.5. Şeker Kanyonu	38
2.7.2.6. Göksu Kanyonu	39
BÖLÜM III	42
3. MATERYAL VE YÖNTEM	42
3.1. Materyal	42
3.2. Yöntem	43
BÖLÜM IV	44
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	44
4.1 Doğal Peyzaj Analizi	44
4.1.1. Coğrafi Konum	44
4.1.2. Topoğrafik Yapısı Ve İklim Özellikleri	45

4.1.3. Jeolojik Yapı	45
4.1.4. Toprak Yapısı Ve Hidrolojik Yapısı	45
4.1.6. Flora-Fauna	46
4.2. Kültürel Peyzaj Analizi	46
4.2.1. Nüfus	46
4.2.2. Ekonomik Yapı	46
4.2.3. Turistik Yapı	47
4.3. Doğal Peyzaj Alanlarının Turizm Ve Ekonomiye Katkısı	47
4.4. Anket Bulguları	51
4.4.1. Yerel Halk Anket Bulguları	51
4.4.2. Ziyaretçi Anket Bulguları	61
BÖLÜM V	73
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	73
KAYNAKLAR	76
EKLER	82
ÖZGEÇMİŞ	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
No	No
2.1: Turizmin gelişmesine etki eden unsurlar	17
2.2: Saklıkent Kanyonu	19
2.3: Doğu Karadeniz.....	19
2.4: Kuş Gözlemciliği	20
2.5: Nallıhan, Ankara.	20
2.6: Ordu.....	20
2.7: İskenderun	21
2.8: Bisiklet Turizmi	21
2.9: Kapadokya.....	21
2.10: Antalya	22
2.11: Bozcaada	22
2.12: Av Turizmi	22
2.13: Botanik Turizmi.	23
2.14: Van	23
2.15: Antalya/Altınbeşik Mağarası.....	23
2.16: Trekking	24
2.17: Dağcılık	24
2.18: Antalya/Manavgat	24
2.19: Akşehir	25
2.20: Atlı Doğa Yürüyüşü	25
2.21: Antilop Kanyonu, ABD	27
2.22: Antilop Kanyonu Farklı Bir Görüntü	27
2.23: Antilop Kanyonu	28
2.24: Büyük Kanyon(Grand Canyon),ABD	28
2.25: Büyük Kanyon Yukarıdan Görünüm	29
2.26: Büyük Kanyon'dan Farklı Bir Görünüm	29
2.27: WulingyuanKanyonu, Çin.....	30
2.28: Wulingyuan Kanyonu Cam Köprü.....	30

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No	Sayfa No
2.29: Wulingyuan Kanyonu Cam Köprü'den Farklı Bir Görünüm.....	31
2.30: Verdon Vadisi Fransa Yukarıdan Görünüm	32
2.31: Verdon Vadisi Fransa.....	32
2.32: Valla Kanyonu, Kastamonu Şelale.....	34
2.33: Valla Kanyonu, Kastamonu	34
2.34: Valla Kanyonu, Rafting Sporu	34
2.35: Köprülü Kanyon, Antalya	35
2.36: Köprülü Kanyon, Antalya Köprü Görünüşü	36
2.37: Ihlara Vadisi, Aksaray Yan Yürüyüş Yolu	37
2.38: Ihlara Vadisi, Aksaray.....	37
2.39: Ulubey Kanyonu, Uşak	38
2.40: Ulubey Kanyonu Cam Teras	38
2.41: Şeker Kanyonu Karabük Tırmanış Sporu	39
2.42: Şeker Kanyonu Karabük	39
2.43: Göksu Kanyonu Mersin Genel Görünüş	40
2.44: Göksu Kanyonu Mersin	40
3.1: Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı.....	42
3.2: Sadağı Kanyonu Google Earth Görüntüsü	42
4.1: Çalışma Alanının Yer Bulduru Haritası	44
4.2: Bölgenin Jeolojik Haritası.....	45
4.3: Sadağı Kanyonu Kafe- Restoran	48
4.4: Kanyon girişinde bulunan WC	49
4.5: Sadağı Kanyonu Girişinde Bulunan Çöp Toplama Alanı	49
4.6: Özel Misafirler İçin Kır Evi	50
4.7: Kanyon Seyir Alanı	50

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
2.1: Dünya'daki Önemli Kanyonlar	32
2.2: Türkiye'deki Önemli Kanyonlar	41

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik No	Sayfa No
4.1: Yerel Halk Yaş Durum Analizi	51
4.2: Yerel Halk Cinsiyet Analizi	51
4.3: Yerel Halk Eğitim Durumu Analizi	52
4.4: Yerel Halk Doğum Yeri Analizi	52
4.5: Yerel Halk'ın Kaç Yıldır Köyde Olduklarının Analizi	53
4.6: Yerel Halk Geçim Kaynağı Analizi	53
4.7: Yerel Halk'ın Hangi İşlerle Uğraştığını Gösteren Analiz	54
4.8: Yerel Halk Kazanç Kaynağı Analizi	54
4.9: Yerel Halk Aylık Ortalama Gelir Analizi	55
4.10: Yerel Halk Turizmden Gelir Sağlayanların Hangi İşlerle Uğraştığı Analizi	55
4.11: Yerel Halk Gelen Turistlerin Köye Katkısı Olup Olmadığının Analizi	56
4.12: Yerel Halk Turizm Etkinliklerinin Köye Etkisi Olup Olmadığı Analizi	57
4.13: Yerel Halk Köye Özgü En Önemli Değerin Ne Olduğu Analizi	57
4.14: Yerel Halk Köydeki Geleneksel Faaliyetler Analizi	58
4.15: Yerel Halk'ın Sit Kavramını Biliyor Olma Durumu Analizi	59
4.16: Yerel Halk Sit'den Etkilenme Durumu Analizi	59
4.17: Yerel Halk Turist Gelmesini İsteme Durumu Analizi	60
4.18: Yerel Halk Kanyon'un Restore Edildiğinden Haberdar Olma Durumu Analizi	60
4.19: Yerel Halk Alanın Sorun Ve Eksiklikleri Durumu Analizi	61
4.20: Ziyaretçi Yaş Durumu Analizi	62
4.21: Ziyaretçilerin Cinsiyet Analizi	62
4.22: Ziyaretçi Eğitim Durumu Analizi	63
4.23: Ziyaretçi Doğum Yeri Analizi	63
4.24: Ziyaretçilerin Alana Kaçmıncı Kez Gelişi Analizi	64
4.25: Ziyaretçilerin Geçim Kaynağı Analizi	64
4.26: Ziyaretçilerin Geldiği Yerin Turistik Olma Durumu Analizi	65
4.27: Ziyaretçilerin Aylık Ortalama Gelir Durumu Analizi	65
4.28: Ziyaretçilerin Alana Geldiğindeki Konaklama Durumu Analizi	66
4.29: Ziyaretçilerin Alandaki Etkinlikleri İçin Yeterli Mekan Olma Durumu Analizi	67
4.30: Ziyaretçilerin Alana Hangi Aylarda Geldiği Analizi	67
4.31: Ziyaretçilerin Kanyondan Ne Şekilde Haberdar Oldukları Analizi	68

GRAFİKLER DİZİNİ (Devam Ediyor)

Grafik No	Sayfa No
4.32: Ziyaretçiler İçin Kanyona Giriş Ücreti Durumu Analizi	69
4.33: Ziyaretçilerin Kanyon Ve Çevresinde Hangi Etkinlikleri Yaptığı Analizi	69
4.34: Ziyaretçiler İçin Alandaki Kent Donatılarının Yeterli Olma Durumu Analizi	70
4.35: Ziyaretçiler İçin Alandaki Sorun Ve Eksikliklerin Analizi	71
4.36: Ziyaretçilerin Alanı Kim İle Geldiği Analizi	71
4.37: Ziyaretçilerin Alana Ne Şekilde Ulaşım Sağladığı Analizi	72

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Ülkemizde turizm faaliyetleri, zamanla birlikte değişen sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak gelişen ekonomi ve turistlerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hem çeşitlenmiş ve hem de şekil değiştirmiştir. Başlangıçta büyük ölçüde klasik deniz-kum ve güneş üçlüsüne dayanan kıyı turizmiyle şekillenen turizm faaliyetleri, küreselleşme ile birlikte Dünyaya açılmış ve ekonominin de büyümesiyle tüketiciden gelen talepler ölçüsünde gelişmiştir. Böylece ülkemizin kıyıları dışında kalan dağları, kırsal kesimleri, termal alanları ve kültürel miras bölgeleri gibi diğer turizm potansiyelleri de değerlendirilerek bu alanlarda alternatif turizm faaliyetleri gelişmeye başlamıştır (Aydınöz ve vd., 2012).

Turizm sektörünün koruma ve gelişime aracılık etmesi gibi faydalarını çoğaltmak, kıyılarda ki artan çevre baskısını aza indirmek, turizm faaliyetlerini bütün yılı kapsayacak şekilde uzatmak ve turizmin ekonomik katkısını geniş alanlara yayarak sürdürülebilir bir kalkınma modeli oluşturmak için yeni arayışlar içerisine girilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını karşılarken çevre kaynaklarının sürekliliğini sağlamayı amaçlayan ekoturizm ve rekreasyon faaliyetleri ön plana çıkmıştır (Godfrey, 1996). Ekoturizm, yerel kültürün bütünlüğüne saygı duyan ve ekosistemin korunmasına yardımcı olan bir seyahat deneyimidir (Wight, 1994). Bu tecrübeden yola çıkarak düşünüldüğünde doğal peyzaj alanları kapsamında kanyonlar Dünya’da ve Türkiye’de birçok turiste ev sahipliği yapmaktadır.

Dünya toplam işgücü ve GSMH’nın (Gayri Safi Milli Hasıla) yaklaşık %10’luk kısmını, dünya ihracat gelirlerinin %15’lik kısmını ise turizm sağlamaktadır. Turizm İstihdama, iç ve dış borcun ödenmesine, gelirlere, ödemeler dengesine ve ülke veya bölgenin ekonomik büyümesine katkı sağlamaktadır (URL-51, 2019).

1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Kanyonlar çeşitli aktiviteleri ve görsel güzellikleri ile turistlerin cazibe merkezleri arasındadır. Bu özelliği ile kanyonlar aslında bir turizm merkezidir. Kanyon çevresi ve kanyon içerisinde yapılan aktiviteler turizm sayesinde ekonomiye de katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda ele aldığımızda çalışmanın amacı doğal peyzaj alanlarının turizme ve

ekonomiye katkılarının Bursa Sadağı Kanyonu üzerinde saptanması ve geliştirilmesidir. Bu kapsamda çalışma Bursa Sadağı Kanyonu ve çevresine yönelik öneriler sunmaktır.

1.1.1 Literatür Özetleri

Akıllı (2004) “Ekoturizmin Sosyo Kültürel, Ekonomik, Yönetsel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi; Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği” adlı çalışmasında ekoturizmin farklı tanımlarından yararlanarak sosyo kültürel, ekonomik, yönetsel ve çevresel etkilerini ve teoride bu özelliklerin yerine getirilip getirilemediği incelemiş bunun sonucunda ekoturizm için alınması gereken önlemler bağlamda öneriler geliştirmiştir.

Bekdemir (2010) “Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Örneği” adlı çalışmasında kültürel peyzaj özelliği taşıyan çalışma alanının geçmişten günümüze nasıl bir değişiklik gösterdiği bu değişimlerden nasıl etkilendiği, günümüzde ne şekilde kullanıldığını incelemiş ve bu bağlamda kültürel peyzaj sınıflandırılmasının yapılması ve değerlendirmesini amaçlanmıştır. Alan sanatsal, kırsal, sosyal, idari sınıf ve altyapı sınıf olmak üzere 5 sınıf şeklinde incelenip bu incelemeden sonra kültürel peyzaj değerine göre düşük, orta, yüksek ve çok yüksek olarak derecelendirme yapılmıştır.

Erkut (2016) “Bursa Orhaneli Bölgesi, Sadağı ve Civarının Hidrojeolojisi” adlı çalışmasında, alanda yer alan sıcak, mineralli ve soğuk suların hidrojeolojik ve hidrojeokimyasal özelliklerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmış ve bu verilere dayanılarak bölgedeki soğuk suların kullanılabilme ve içilebilme; sıcak suların ise ana haznenin özelliklerinin incelenmesi ve endüstriyel kullanılabilme şekillerini incelemiştir. Sonuç olarak kaynakların su tipleri belirlenip enerji potansiyelleri hesaplanmıştır.

Eryazıcıoğlu (2012) “Kültürel Peyzaj Alanlarının Korunmasına Yönelik İlkeler: İstanbul Boğaziçi Örneği” adlı çalışmasında İstanbul Boğaziçi Üniversitesi’nin tarihi ve doğal güzelliklerini ve mimarisini göz önünde bulundurarak Boğaziçi’nin Galata ve İstanbul’un Dünya mirası listesine girmiş yarım adaları ile birlikte ele alınması gerektiğini, Boğaziçi Üniversitesi’nin de Dünya Mirası olarak tescillenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Gül (2000) “Peyzaj-İnsan İlişkisi ve Peyzaj Mimarlığı” konulu çalışmada insanoğlunun var oluşundan itibaren doğaya olan olumsuz etkilerini incelemiş ve yapmış oldukları çalışma ile doğadan kopma endişesi ile daha doğru planlama ve uygulamalar yapılma çabasını vurgulamışlardır. Bu durumda peyzaj mimarlığının, insan ve doğal çevre, doğal ve kültürel kaynaklar, koruma ve kullanım, sanat, bilim, mühendislik ve teknolojinin temellerini birleştiren tasarım ve planlamanın önemli dallarından biri olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

İbret ve Cansız (2016) “Kanyon Turizmi ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre: Küre Ersizlerdere-Karacehennem Kanyonu” adlı çalışmalarında Küre Ersizlerdere ve Karacehennem Kanyonu’nun ekoturizm açısından tanıtımının yapılması ve yatırımlarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Kuter ve Ünal (2009) “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri” adlı çalışmada ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyokültürel anlamda olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramlarını inceleyerek ekoturizmin amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için öneriler geliştirmişlerdir.

Metin ve ark. (2013) “Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları” adlı çalışmaları rekreasyon ile ilgili çalışma yapan akademisyenlerin gelecek çalışmalara veri sağlayabilmesi ve fikir ayrılıklarına dikkat çekerek bilimsel anlamda irdelenmesi gereken bazı sorunları ortaya koymak amaçlı yapılan bir çalışmadır. Sonuç olarak da akademisyenler arasında rekreasyon ile ilgili konularda fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Özsüle (2005) “Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği” adlı çalışmasında kültürel peyzaj örneği olan Mudanya’nın geçmişten günümüze nasıl değişiklik gösterdiği, değişiklikten ne derece etkileniyor olduğu ve günümüzde ne şekilde kullanıldığı araştırılmasını yapmıştır. Bunun sonucunda ise alanın kültürel peyzaj karakterinin ortaya konulması ve günümüz kentlisinin değişen gereksinim ve beklentileri ile kültürel peyzaj alanlarına gösterilmesi gereken hassasiyet ve aradaki dengenin sağlanmasına yardımcı olacak değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde doğal peyzaj kavramı, kültürel peyzaj kavramı ve turizm kavramı incelenmiştir.

2.1 Doğal Peyzaj Kavramı

Doğal peyzaj, oluşumunda insan etkisinin yer almadığı, tamamen doğanın zaman kavramı temelinde farklı etkenlerle birleşmesi sonucu şekillenen alanlardır. Doğal peyzaj, doğada ve doğal yaşamda doğal olarak var olan nesnelerin ve özelliklerin bir sentezidir. İnsanlardan neredeyse hiç etkilenmeyen ve hatta doğal koşulların etkisi altında ayrı ayrı önceden belirlenmiş bir düzene yerleştirilen alanlardır. Doğal peyzaj sürekli bir bileşendir. Bu manzarayı oluşturan unsurlar; biçim, özellik, doku ve renk bakımından sürekli bir değişim ve olgunluk halindedir (Uslu ve vd., 2013).

Doğanın dış güçleri genellikle peyzajı sürekli olarak etkiler. Öte yandan peyzaj faktörleri arasında işbirliği, peyzaj tablolarının spesifik ve dengeli ortamda olmasını sağlayabilir. Özellikle bozuk peyzajın tamamlanması sürecinde bitki örtüsünün yönü çok geniştir. Arazi, toprak, hava, su, bitki örtüsü ve hayvan toplulukları, insan etkisi olmaksızın peyzajda ekolojik bir denge oluşturur. Diğer bir deyişle cansız ve canlı her unsur bütünün bir parçasıdır. Dolayısıyla doğal peyzaj' dan alınan en küçük parça, bütünlüğünün eksikliğini hemen hissettirir. İnsan başta olmak üzere, bütün canlıların varlığını korumada yaşantısını sürdürmede çok önemli rolü olan doğal peyzaj, bir materyal kaynağı ve estetik tertip örneklerini bünyesinde toplayan güzel manzaralar dokusudur (Gül, 2000).

Doğal peyzaj, insanların henüz müdahaleye başlamadığı alanlardır. Fiziki unsurlar peyzajı oluşturur. Bu fiziki unsurlar Topoğrafya, toprak, iklim, jeoloji, hidroloji, flora ve faunadır. İnsanoğlu'nun peyzajı kendi istekleri doğrultusunda şekillendirmek istemesi ve bu sebeple peyzaj üzerinde değişiklikler yapması ve kendi isteklerini yansıtacak şekilde işlemesi kültürel peyzajı ortaya çıkartmaktadır (TMMOB, 2009).

Doğal peyzaj, topoğrafya ve iklim koşullarındaki çeşitli değişikliklerle oluşur. Yatay ve dikey topoğrafya ve iklim koşulları sayesinde, yeryüzündeki sayısız doğal manzara örneğini görmek mümkündür. Arazi, istikrarlı yapısı ile doğal peyzajın temelini oluşturur

ve değişmez ya da oldukça sabit kabul edilir. Başka bir deyişle peyzajın temelini ve arka planını oluşturur. Arazi üzerindeki bitki örtüsü, biçim, standart ve rengiyle peyzaja sınırsız zenginlik sağlar (Gül, 2000).

2.2 Kültürel Peyzaj Kavramı

Kültürel peyzaj kavramını ilk Sauer (1925) tanımlamıştır. Tanımlamaya göre; “kültürel peyzaj, bir kültür grubu tarafından doğal peyzajdan biçimlendirilmiştir. Kültür etken, doğal alan araç, kültürel peyzaj ise sonuçtur” (Plumwood, 2006). Sauer (1925)’ın tanımına göre Sosyal topluluğun doğal peyzajı şekillendirmesiyle birlikte kültürel peyzajın ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Bu süreçte kültür faktör, doğal alan ise araçtır. Bu kavramın tarihsel sürecini dikkate aldığımızda, Sauer (1925) tarafından yayınlanan " The Morphology of Landscape " başlıklı çalışmanın kültürel peyzaj çalışmalarının başlangıcı olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda. Sauer çalışma alanında yalnız pozitif bilimlerin sınırları içerisinde değil daha geniş kapsamda bakılarak sosyal bilimlerle birlikte yakından incelenmesi gerektiğini gündeme getirmiştir. Bu gündeme getirilen düşünce, peyzaj araştırmalarında doğal ve kültürel faktörleri eşzamanlı olarak incelenme yöntemine yol açmıştır (Özsüle, 2005).

Günümüzde kültürel peyzaj ile ilgili çalışmalar yapan uluslararası kurumlar olarak, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO), Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN), Avrupa Konseyi (CE), Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) sayılabilir. Farklı ülkelerin ulusal düzeydeki kurumlarından, ABD Milli Park Servisi (USANPS), Kanada’nın ulusal düzeydeki kurumu olan ‘Parks Canada’, Kültürel Peyzaj Vakfı (TCLF), Kültürel Peyzaj Çalışmaları Enstitüsü (ICLS) kültürel peyzaj çalışmaları yapan kurumlar olarak sayılabilir. Bu kurumlar “kültürel peyzaj” kavramının çeşitli tanımlarını yapmışlardır (URL-1, 2015).

Kültürel peyzaj (cultural landscape), koruma alanında oldukça yeni bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel peyzaj Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından “kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen

coğrafi alanlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlarda doğa ve insan eliyle oluşturulmuş öğelerin uyum içinde olması; tarihi, estetik, etnolojik ve antropolojik olarak değer taşımaları; o bölgedeki hâkim doğa unsurlarını, arazi kullanım biçimlerini ve geleneksel yaşamın sürdürüldüğü dokuları bölge adına temsil edebilmeleri aranan diğer nitelikler arasındadır. Ancak, bir alanın “kültürel peyzaj” alanı niteliği kazanması için doğa/insan birlikteliğinin zaman içerisinde önemli ürünler vermesi ve bu ürünlerin uyum içerisinde olması gerekmektedir (URL-1, 2015).

UNESCO’ya (2003) göre, genel kabul görmüş tanımların tamamında kültürel peyzajın, kültür ve doğa kavramlarının kesişimi olan bir kavram şeklinde ortaya konduğu görülmektedir. Kültürel Peyzaj ile ilgili çalışma yapan kurumlardan, “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu” (UNESCO) “Kültürel Peyzaj” kavramının kısa ve ayrıntılı iki ayrı tanımını yapmıştır. UNESCO’nun yaptığı kısa tanımlamaya göre kültürel peyzaj; “doğanın ve insanoğlunun ortak çalışmalarının yansıtılmasıdır”. Ayrıntılı tanım ise; “kültürel peyzajlar, insan toplumu ve yerleşmesinin, fiziksel kısıtlamaların ve/veya doğal çevreleri tarafından sunulan fırsatların, ardışık iç ve dış sosyal, ekonomik ve kültürel güçlerin etkisi altında, zaman içindeki evrimini açıklamaktadır” şeklindedir. Ayrıca, kültürel peyzajlar için “insanoğlu ile onun doğal çevresi arasındaki etkileşimin çeşitli belirtilerini kapsar” denilmektedir (Eryazıcıoğlu, 2012).

Kültürel peyzaj kavramını Kanada Parklar Ajansı (2004) insanlar tarafından değiştirilmiş veya özel kültürel anlamlara sahip coğrafi alanlar olarak tanımlamaktadır. Buna göre, güçlü fiziksel özelliklere sahip olmayan ancak bir grup insan için büyük önem taşıyan peyzajlara kültürel peyzaj denir. Bu temelde, kültürel peyzajı tek kişi tarafından tasarlanan, organik olarak geliştirilen, doğal ve kültürel özelliklere göre ortaklaşa oluşturulan alanlara ayırmıştır. Kanada Parklar Ajansı araştırmasında, kültürel manzaralar, yaban hayatı ve evcil hayvanlar dahil olmak üzere tüm doğal kaynakları içeren bir coğrafi alan olarak sınıflandırılmış ve tarihi olaylara, aktivitelere, insanlara veya diğer kültürel ve estetik değerlere sahiptir (Bekdemir, 2010).

UNESCO Dünya Mirası Komitesi standartlarını içeren kılavuzda, kültürel peyzaj alanları " doğa ve insanoğlunun ortak eserleri" olarak tanımlanmış ve kılavuzun 36, 37 ve 38.

Maddelerinde daha geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Madde 39 da ise: Kültürel peyzaj üç kategoriye ayrılır bunlar "insanlar tarafından bilinçli olarak tasarlanmış ve yaratılmış peyzaj alanları, organik olarak oluşturulmuş peyzaj alanları ve birleşik kültürel peyzaj alanları" dır. Dünya miras komitesi ölçütleri rehberinde 36.maddeye göre; kültürel peyzaj alanları çevrelerindeki doğa koşullarının verdiği fiziksel zorluklar ve/veya imkanlar ile içsel ve dışsal sosyal, ekonomik ve kültürel etkilerle, insan topluluklarının ve yerleşim yerlerinin zaman içerisindeki evrimini gösterecek zenginlikte bir mozaığe sahip olmalıdır. Seçim, olağanüstü evrensel değerlerine ve coğrafi ve kültürel bölgelerinin özelliklerine (kesin olarak tanımlanmalıdır) ve bu tür bölgelerin önemli ve kesin kültürel öğelerini sergileme becerisine dayalı bir örnek oluşturma yeteneğine dayanmaktadır. Aynı kılavuzun 39. Maddesinde, kültürel peyzaj alanlarının korunması, sürdürülebilir arazi kullanımı için modern teknolojileri teşvik edebilir ve peyzajdaki doğal değerlerin hayatta kalmasını veya bolluğunu sağlayabilir. Halen kullanımda olan geleneksel arazi kullanımı biçimleri dünyanın birçok yerinde biyolojik çeşitliliği desteklemektedir. Bu bağlamda, geleneksel kültürel peyzaj alanlarının korunması biyoçeşitliliğin sürdürülmesi açısından çok önemlidir, şeklinde kültürel peyzaj alanlarının önemini vurgulamaktadır (Fowler, 2003).

2.3 Turizm

Turizm, dinlenme, eğlence, ziyaretler ve tanıdıklar ve bir ülkeye veya bölgeye seyahat (turistlerin çekilmesi) için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemler ve araştırmalardır. Yolculuk, insanların yalnızca bir yerden başka bir yere seyahat etmekle kalmayıp aynı zamanda kültürel, ekonomik ve sosyal olarak alışveriş yaptıkları zamandır. Turizm sektörü sayesinde insanlar hayata farklı bir perspektiften bakabilirler. Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak ve aynı zamanda diğer ülkelerin güzelliğini, yaşadıkları bölgenin dışındaki güzellikleri ve insanların geride bıraktıklarını tanımanın gerekli olduğuna inanıyorum. Kültürel Miras. Turistler, ziyaret ettikleri ülke veya bölgelerde ziyaret ettikleri yerler karşılığında yerliler için para kazanıyor. Diğer bir deyişle turizm sektörü, ziyaret edilen ülke ve bölgelerin ekonomisine büyük mali katkı sağlamıştır.

Turizm terimi ilk olarak 21. yüzyılda bazı İngilizlerin Avrupa'ya seyahatleri için kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, bu tür bir eylem dünya çapında geniş çapta

yayılmış ve turizm kelimesi de çok önemli bir hal almıştır. Geçmişte ulaşım kolaylığı (hız, konfor ve güvenlik gibi) ve sosyal gelişimin (oteller, moteller, kamp alanları, tatil köyleri vb.) Sürekli iyileştirilmesi nedeniyle, bu geziler yalnızca zenginler ve aylak insanlar tarafından kademeli olarak arttırılmıştır. Oteller, moteller, hanlar, plajlar, restoranlar ve kumarhaneler, kamp alanları, eğlence mekanları, spor ve av tesisleri, spa tesisleri turistlere barınak sağlayan eğlence ve dinlence turizm acenteleri veya kuruluşlarıdır. Bu kurumların sayısı, konfor seviyesi, personelin güler yüzlülüğü ve bu yerlere ulaşım kolaylığı turist akışını arttırmaktadır. Turizmi artıran bir diğer faktör de tarihi yerlerin bolluğudur. Eski kent harabeleri, ünlü anıtlar (camiler, kiliseler, açık hava tiyatroları, müzeler vb...) her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Bunların yanı sıra doğal güzellikler de önemli bir ilgi kaynağıdır. Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre turizm gelirleri yıllık% 4 artmaktadır. Ayrıca, günümüzün en popüler turistik mekanları da dahil olmak üzere kıta Avrupası turizm gelirinin payının 1995'te% 60'tan 2020'de% 46'ya düşmesi beklenmektedir (URL-18, 2016).

Turizmin öznesi insandır ve turizme ilişkin belirleyici üç ana özellik vardır.

1. Seyahatin, devamlı ikamet edilen, çalışılan ve günlük olağan ihtiyaçların sağlandığı yerler dışına yapılması,

2. Konaklama sırasında turizm kesimi işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerin talep edilmesi,

3.Konaklamanın geçici olması durumudur.

Öncelikle gezip görme, dinlenme, eğlenme gibi psikolojik, sosyal ve kültürel gereksinmelerin karşılandığı, ekonomik ve sosyal alanda geniş etkiler doğurduğu günümüz turizm anlayışı bu tanımlarla açıklanabilir (URL- 17, 2007).

Turizm gelirlerinin bir ekonomi içindeki etkisi 3 şekilde ortaya çıkar.

- Birincil – Doğrudan gelir. (Turistin gittiği bölgedeki tesis den bir turizm ürünü satın alınması sonucu yaptığı harcama)
- İkincil – Dolaylı gelir. (Birinciye bağlı olarak ticari işletmelerin kendi arasında yaptığı harcamalar)
- Uyarılmış – Özendirilmiş gelir. (Sektörde istihdam edilen ya da turizmden kazanç sağlayan kişiler tarafından yapılan harcamalar) (URL-51, 2019).

2.3.1 Turizmin Tarihsel Gelişimi

Turizm olgusunu tam anlamıyla kavrayabilmek ve değerlendirebilmek için tarihsel gelişimini bilmemiz gerekmektedir. Bir bilim dalı haline gelmeden önce de turizmin varlığından söz etmek mümkündür. Turizm hareketlerinin insanlığın var olması ile başladığını da söyleyebiliriz. İnsanların yaşam düzeyi, sosyal davranışları ve ekonomik gelişmeleri, yerleşmeleri ve kurumlaşmaları ile ilgili olarak tarihin her döneminde turizm hareketi yapılagelmiştir (Ürger, 1992).

Turizmin ortaya çıkışının en önemli ön şartlarından biri, kişilerin yer değiştirmesi, yani seyahat etmesidir. Seyahatlerin tarih içindeki akışı ve gelişmesi turizmin gelişmesine ışık tutmaktadır. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın seyahatlerin, turizmin ortaya çıkışı ve gelişmesi ile olan ilgisi ve turizm üzerine olan etkisi gözden uzak tutulmaması gereken bir konudur. Bunlar turizmin tarihsel gelişimi ele alınırken zaman zaman seyahat kavramı ile turizmin eş anlamlı olarak kabul edilmesinin sakıncalarını önemli ölçüde azaltan nedenlerdir. Böylece eski çağlarda yapılan seyahatlerin ele alınması turizmin aydınlatılmasına yardımcı olabilecektir (Toskay, 1989).

2.3.1.1 İlkçağda Turizm

İlkçağlardaki seyahatlere ait toplu bilgileri “Tourism, Principles, Practices, Philosophies” adlı kitabında veren Robert W. Mcintos'a göre parayı, yazıyı ve tekerleği ilk bulanlar olarak kabul edilen Sümerler seyahati de keşfedenlerdir (Toskay, 1989).

İlkçağdaki turizmin nedenlerini şöyle özetleyebiliriz:

Ekonomik Neden; “Milattan 4000 yıl önce Sümerler madeni parayı icat ettikten sonra ticareti geliştirerek, modern seyahat anlayışında alışveriş pazarları kurmuşlardır. Daha sonra tekerleğin icadı ile kervansaraylar ortaya çıkmış ve kervansaraylar bir ticaret merkezi olarak gelişmiştir” (Bayer, 1992).

Çinliler ticaret amacıyla ipekli kumaşlarını Orta Asya'daki Uygur Türklerine, Türkler de bu kumaşları İpek ve Amber yollarıyla Akdeniz'e ve oradan da Fenikeliler aracılığıyla Baltık denizine ulaştırmışlardır (Evliyaoğlu, 1989).

Dini Neden; İlkçağlarda insanların kutsal yerleri ziyaret etmeleri bu çağdaki turizm hareketinin temelini oluşturmaktadır diyebiliriz. “Delpes, Olympie, Sanatheos için büyük dini törenler, bayramlar yapılırdı. Doğanizmin temsilcileri olan ilahlar adına her yıl ayinler, rakslar, gladyatör eğlenceleri, sportif hareketler düzenlenir, başka kent ve ülkelerden gelen pek çok insan bu dinsel törenlere katılırdı” (Evliyaoğlu, 1989).

Spora Yönelik Neden; “Eski Yunanlılarda, olimpiyatlar sayesinde seyahat olanağı ortaya çıkmıştır ve turizme öncülük yapanlar gittikleri kasabalarda konaklama yapanlardır” (Bayer, 1992).

2.3.1.2 Ortaçağda Turizm

Din turizmi; Ortaçağ başlarında Hıristiyanlık hızla yaygınlaşmış, ilkçağda görülen zevk, eğlence, dinlenme turizminin yerini, din turizmi almıştır. Dini yerlerin ziyaret edilmesi turizme damga vuran en önemli unsurdur. Özellikle Avrupa'da dini nedenlerle, Hıristiyanlığın yayılması için çok fazla seyahat yapılmıştır. Din turizmi Ortadoğu'da da hakim olmuştur. Orta Çağ, insanlık tarihinde karanlık bir dönemdir ve din adamları ve derebeyler (özellikle Avrupa'da) üzerindeki sıkı denetim, din turizmi yayılmasında ki önemli faktörlerden biri olmuştur (Kozak ve vd., 1996).

Haçlı Seferleri; Ortaçağın en önemli seyahat olaylarından biri de Haçlı Seferleri'dir. Haçlı Seferleri'ne katılan yazarların yolculuk yaparken yazmış olduğu eserler okuyarlarda ilgi uyandırmıştır.

Bilimsel ve Teknik Gelişmeler; Ortaçağın sonlarında ilerleyen bilim, sanat ve teknik, insanın dünya yuvarlağının her yanını gezip görebileceği bir güce ulaşmıştır. Keşiflere dayalı bir turizm hareketi söz konusudur. “Christoph Colomb'un araştırma-bulma istek ve merakından doğan 1492 yılında okyanusu aşip Amerika kıtasını bulması bu ilginç seyahat olaylarının önemlilerinden sadece biridir” (Evliyaoğlu, 1989).

2.3.1.3 Rönesans Döneminde Turizm

XV. yüzyıl başlarındaki güzel sanatlardaki gelişme yeni bir turizm hareketini ortaya çıkarmış, Rönesans'ın doğup gelişmesiyle birlikte, başta Roma şehrine olmak üzere, özellikle İtalya'ya gitmek üzere bilimle ilgili çalışmaları ve tarihi eserleri görmek için pek çok insan merakla yollara düşmüştür. Rönesans hareketi daha sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine sıçramış ve çok sayıda öğrenci sanatkar, bilim insanı seyahat eder hale gelmiştir (Kozak vd., 2001).

Rönesans döneminde keşif ve araştırma yapmak amacıyla yurtlarından ayrılan önemli seyyahları Avrupa'nın zengin vatandaşlarının oğulları, soylular, devlet adamları, prensler ve diplomatlar izlemiştir. Bu seyahatlere daha sonraları 'Grand Tour (Büyük Tur) adı verilmiştir. Gezilerdeki asıl amaç gidilen yerlerle olan özel ilişkilerin ve daha geniş kültüre sahip olmanın ileride yönetici konumuna gelecek olan gençlere kendilerini yetiştirmeleri doğrultusunda imkan sağlamaktır (Kozak vd., 2001).

2.3.1.4 Endüstri Devrimi'nden Sonra Turizm

Birçok alanda endüstri devrimi ile birlikte, insan yaşamında önemli farklılıklar ve gelişmeler yaşanmıştır. Makinenin tarıma girmesi kırdan kente göç, bilimsel ve teknolojik buluşlar, sömürgelerle birlikte Avrupa'ya para akışı, eğitimin yaygınlaşması, kentlerin metropoller haline gelmeye başlaması, üretim, nakliye, pazar ilişkisi, ulaşım sisteminin gelişmesi, sanayileşme, iletişim ağlarının kurulması, bu değişim ve gelişmelerden bazılarıdır. Tarihte bilinen ilk “paket tur” ki endüstri devriminin yaşandığı yıllara rastlar, 1841 yılında, turizmin babası olarak tanınan Thomas Cook tarafından 570 kişinin bir festivale götürülmesi ile gerçekleşmiştir. 1851 yılında 163 bin kişiyi Londra, Hyde Park'taki büyük sergiye götürerek kitlesel gezileri de başlatmış, 1872'de ilk dünya turunu düzenlemiştir (Bayer, 1992).

Ticaret, din ve sağlık gibi etkenlerin etkisiyle ve bazen de macera arayanların güdümünde gelişme gösteren turizm, günümüzdeki durumuna ise “Endüstri Devrimi” ile ulaşmıştır (Kozak vd., 2001).

Endüstri devrimi ile birlikte bireylerin gelirlerinde meydana gelen artışla, turizmin ön koşullarından biri sağlanmıştır. Toplumun çok önemli bir bölümünü oluşturan işçi sınıfının

ücretleri arttıkça, refah düzeyleri yükseldikçe, refahı artan insanların satın alma gücü artarken, turizm faaliyetlerine katılma fırsatları da artmıştır (Toskay, 1989).

2.3.1.5 20.Yüzyılda Turizm

20. yüzyıl başından geldiğimiz güne kadar dünyada büyük iki savaş yaşanmıştır. I. ve II. Dünya savaşları toplumların hayatında çok yönlü etkiler yapmıştır. Turizm de savaşların olumsuz etkisi altında kalmış seyahat güvenliği azalmış, seyahatler güçleşmiş, turizmin önemli şartlarından olan özgürlük havasını ortadan kaldırmıştır (Toskay, 1989).

1950 ve 1960'lı yıllar turizmin, kelimenin tam anlamıyla “kalkışa geçtiği” yıllar olmuştur. Örneğin gelişmiş ülkelerden kalkan uçaklar, giderek artan sayılarda, kırsal kökenli sanayi sektörü çalışanlarını Akdeniz'in özellikle; İspanya, İtalya, Fransa, Yunanistan gibi ülkelerinin güneşli kıyılarında inşa edilmiş, kent görünümlü turistik tesislerine taşımışlardır. Bu ülkelerin Akdeniz kıyıları, taşıma kapasitelerinin çok üzerinde turistik tesisler ve insanlarca istila edilerek, insan merkezli değişimlere uğramışlar, turizm giderek büyüyen ve büyüdükçe kirleten bir sanayi dalına dönüşmüştür (Neyişçi, 1998).

2.4 Turizm Türleri

Turizmin farklı sınıflara göre ayrımı mevcuttur.

2.4.1 Turistin Geldiği Yere Göre

Turistin yurt içinden veya yurt dışından gelmesine göre 2 şekilde sınıflandırılır.

- **Dış Turizm:** Farklı ülkelerden gelen turistlerin yapmış olduğu geziler ve etkinliklere denir.
- **İç Turizm:** Ülke vatandaşlarının ülke içerisinde yapmış olduğu geziler ve etkinliklere denir.

2.4.2 Katılan Kişi Sayısına Göre

- **Bireysel Turizm:** Kişinin bireysel olarak, kendi düşünceleri doğrultusunda yurt içi veya yurt dışında yaptığı geziler ve etkinliklerdir.

- **Kitle Turizmi:** İnsanların büyük bir topluluk şeklinde yaptıkları geziler ve etkinliklerdir. Tur şirketleri tarafından düzenlenen belirli bir format içerisinde yapılan gezilere de kitle turizmi adı verilmektedir. Bireysel turizmin tam karşıtı niteliktedir.
- **Grup Turizmi:** Birbirlerini tanıyan kişilerin birlikte yaptıkları gezinti ve etkinliklerdir. Sosyolojik grupların veya arkadaş gruplarının katılmış olduğu turizm türüdür.

2.4.3 Katılanların Yaşlarına Göre

- **Gençlik Turizmi:** 14-25 yaş arası ve ekonomik yönden ailesine bağlı olan gençlerin topluca gerçekleştirdikleri turizm türüdür. Bu yaştaki insanların turizme katılma istekleri oldukça yüksektir.
- **İkinci Yaş Turizmi:** 25-64 yaş arası insanların katıldığı turizm türüdür. En kısa süreli olarak tatil yapanlar genellikle bu yaş gurubundakilerdir. Çalışma sürelerine bağlı olarak tatil yapma zamanları genellikle yaz aylarıdır.
- **Üçüncü Yaş Turizmi:** Bu turizm türüne 65 yaş ve üstü insanlar katılmaktadır. Ekonomik gelir ve boş zaman açısından diğer guruplara göre daha avantajlıdırlar.

2.4.4 Katılanların Amaçlarına Göre

- **Spor Turizmi:** Aktif olarak sporcuların ve sporcuları destekleyen izleyicilerin katıldığı ve bu şekilde ortaya çıkan turizm türüdür. Dünya çapında yapılan yarışlar ve olimpiyatlarda bu anlamda önemli etkinliklerdir.
- **Eğlence Turizmi:** İnsanların boş zamanlarını eğlenerek geçirdikleri bir turizm türüdür. Genellikle gece kulübü gibi eğlence mekanları tercih edilir. Hoş vakit geçirmek, mutlu olmak adına yapılan etkinliklerdir.
- **Av Turizmi:** Avlanmak için seyahat eden insanların yapmış olduğu turizm türüdür. Hayvan avlamak için yapılır.
- **Sağlık Turizmi:** Bu turizm türünü insanlar genel sağlık durumunu iyileştirmek amacı ile yapmaktadır. Kaplıcalar en çok gidilen sağlık turizmi mekanlarıdır.

- **Kültür-Sanat Turizmi:** İnsanların doğal varlıkları koruma duygusu ve tarihi değerlere olan ilgisi ve öğrenme isteği kültür-sanat turizmini önemli kılmaktadır. Bu bağlamda yapılan seyahatler de kültür-sanat turizmini oluşturmaktadır.
- **Ticaret Turizmi:** Ticari amaçla yapılan etkinliklerin gerçekleştiği bir turizm türüdür. Fuarlar, Panayırklar, Sergiler bu turizm türüne örnek olarak gösterilebilir.
- **Kongre Turizmi:** Turizmin günümüzde büyük önem kazanan türlerinden biridir. Çünkü bu turizm türü sezon dışında da yapıldığı için sezon dışı gelir sağlayan bir tür olarak kabul edilir (Bayer, 1992).
- **Macera Turizmi:** Doğada yapılan etkinlikleri kapsayan bir turizm türüdür. Sporcuların ve doğaseverlerin etkisini çekmektedir. Kayak, tırmanma, rafting vb. etkinlikler örnek verilebilir.
- **Din Turizmi:** Dini açıdan önem taşıyan yerlere yapılan ziyaretlerdir. Müslümanların hac ziyareti bu turizm türüne örnek verilebilir.
- **Çiftlik Turizmi:** İnsanların doğaya ve kırsal kesimlere olan özlemi sonucu ortaya çıkmış bir turizm türüdür. Tarım çiftlikleri, Hobi Bahçeleri vb. etkinlikleri kapsamaktadır.
- **Karavan Turizmi:** Karavan ile yola çıkılan dilediğin yerde konaklama imkanı sağlayan bir turizm türüdür.

T.C. Kültür ve Turizm bakanlığına göre turizmin çeşitleri: Sağlık ve termal turizmi, yayla turizmi, kış turizmi, mağara turizmi, av turizmi, kongre turizmi, golf turizmi, yat turizmi, İpekyolu, inanç turizmi, hava sporları, dağcılık, akarsu-rafting turizmi, su altı dalış, kuş gözlemciliği şeklindedir.

2.5 Rekreasyon-Turizm İlişkisi

Bu işin yanı sıra insanların özgürce kullanabilecekleri boş zaman önemli bir ihtiyaçtır. Bu kavramın günümüzün gelişmekte olan ülkelerinde, özellikle gelişmiş ülkelerde yaygınlaşması ve uygulanması, eğlence aktiviteleri olarak yeni yaşam tarzları yaratmıştır. . Bu yaşam tarzlarını etkileyen rekreasyon faaliyetleri, türler ve dahil olan kişiler açısından sürekli olarak zenginleştirilir. İşte bu rekreasyon faaliyetlerinin en önemli aşamalarından birini "turizm" oluşturmaktadır (Karaküçük, 1999).

Turizmin temel amacı pazarlamadır. Yani amaç turistleri otellere, bölgelere veya ülkelere çekmek olduğu için turistlere sağlanan hizmetler ve kaynaklar çok önemlidir. Dolayısıyla destinasyonun eğlence tesisleri ve aktiviteleri bağımsız ürünler olabilir (Taşmektepligil vd., 2009) veya yardımcı ürünler olabilir.

McClean, Hurd ve Rogers (2005) rekreasyon ve turizm arasındaki ilişkinin boyutlarını göstermek için turizm faaliyetlerinin alanını ve içeriğini ortaya koymaktadır. Bu ilişki; tema parkları ve su parkları, diğer eğlence merkezleri, yolcu gemileri, kültürel ve tarihi mekanlar, spor, sağlık ve dini turizm alanları, macera ve ekoturizm gezileri ve nihayet hedonistik turizm ve bu alanlarda düzenlenen aktiviteleri içeren alanlardır. Bugün seyahat eden turistler deniz, kumsal ve güneş üçlüsünün yanı sıra başka seçeneklere de yönelmişlerdir. Turizm sektörünün karşılayacağı talepler açısından rekreasyonel faaliyetlerin önemi artmaktadır. Çünkü bu faaliyetler uyumlu bir şekilde gelişir ve çeşitli etkinliklerle organize edildiğinde olumlu davranışlar getirebilmektedir.

Kızılırmak'a (2006) göre insanların turizm unsurlarını farklı yerlerde yoğunlaştırmayı tercih etmelerinin nedeni doğayı, kültürü ve geleneksel normları anlamaları, doğayı koruma anlayışına sahip olmaları, tatillerini turizm ve rekreasyon faaliyetlerine katılarak geçirmeyi ummalarıdır. Ekoturizm, doğal ve kültürel özelliklere sahip alanlarda hassas ekosistemlerin ve turizmde çevre bilincinin korunması yoluyla turistlere bilim, estetik, eğlence, kültür ve eğitim alanlarında yeni bilgi ve deneyimler sağlar ve bölge nüfusunun sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunur (Weaver, 1999). Bu durumda şehir merkezi çevresinde gözlemlenen olumsuz sonuçlar gündemde olup, şehir ve bölge içinde yeşil alan açma ihtiyacı ve eğlence planlamasının önemi, insan-çevre ilişkisinin sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır (Kurum ve Odabaşı, 1991).

Turizm-rekreasyon ilişkilerini içeren çalışmalar incelendiğinde, rekreasyon öğelerinin yeri konusunda planlama ve kararların alınması (Goodchild ve Booth, 1980), rekreasyonel gezi modelleri ya da turizm etkinlikleri arasında oluşan rekabetçi ve bütünsel ilişkilerin korunması için inşa edilen mekansal yapılardan, rekreasyonel yapılara erişim gibi unsurları kapsamaktadır. (Kim ve Fesenmaier, 1990; Baxter ve Ewing, 1981). Bağımsız, STK'lar, yerel yönetimler ya da kulüpler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler her ne kadar halk

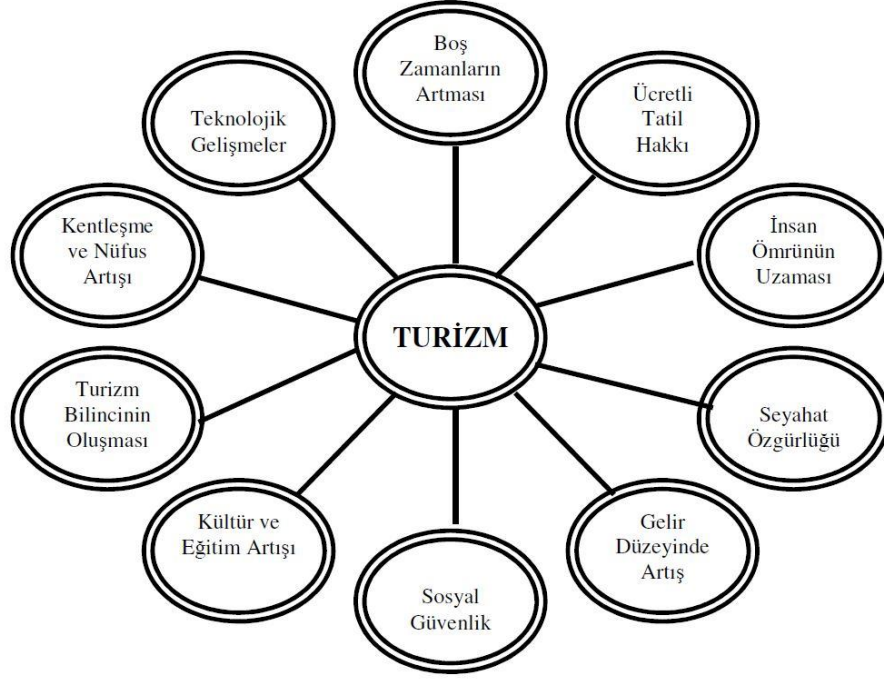
tarafından açık alan rekreasyon faaliyeti olarak görülse de, turizm ve rekreasyon, ziyaretçilerin organize turlar vasıtasıyla ya da bağımsız olarak katıldıkları açık alan aktiviteleri olarak birbirleriyle yakın ilişki içerisinde oldukları (Beeton (Çev.Saltık), 2009).

Kızıllırmak'ın (2006) çalışmasında, genel yerel rekreasyonel faaliyetlerin organizasyonunun, turistik cazibe merkezleri oluşturarak turizmin gelişimini destekleyeceği değerlendirilmiştir. Hazar'a (2003) göre, belirli bir bölgede yaşayan insanlar yerel veya genel rekreasyon faaliyetlerine yönelirse, turistlerin çekiciliğini artırabilecektir.

Gülcan (2004) rekreasyonu bir turizm türü olan macera turizmi ile ilişkilendirmiştir. Bu kapsamda macera turizmi ve açık hava da yapılan rekreasyonun aynı tema üzerine kurulması gibi bir değerlendirmeye dayanarak; Macera rekreasyonu ve macera turizminin birbirlerini tamamlayan bir ilişkide olduğunu dile getirmiştir. Literatürde de görüldüğü gibi rekreasyon ve turizm ilişkisi iç içe işlenmektedir. Bu nedenle rekreatif faaliyetlerin, bir bölgenin faydalılık, kolay elde edilebilirlik, cazibe gibi imgelerinin ortaya çıkabileceğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Doğrudan veya dolaylı turizm amaçlı kullanılan eğlence faaliyetlerini özetlemek gerekirse; turistlerin çekiciliğini artırmak, turizm sezonunu dört mevsime çıkarmak, mevcut turizm talebini artırmak ve turizm sektörüne genel bir katkı sağlayacak diğer turizm ürünlerini desteklemektir (Metin ve vd., 2013).

2.5.1 Turizmin Gelişimine Etki Eden Unsurlar

Endüstri Devrimi sayesinde turizm endüstrisi günümüzde gelişme düzeyine ulaşmıştır. Bu dönem sonrasında çağdaş turizm unsurları ortaya çıkmaya başlamıştır. Turizmin gelişmesi için etkili olan toplumsal unsurların tamamı Endüstri Devrimi'nin tamamının ürünüdür ve ya Endüstri Devrimi dönemi ile gelişmeye başlamıştır (Kozak ve vd., 2001). Şekil 1'de turizmin gelişmesine etki eden unsurlar gösterilmiştir.

Şekil 2.1: Turizmin gelişmesine etki eden unsurlar (Kozak ve vd., 2001)

2.6 Ekoturizm Kavramı

Turizm teriminin ilk defa 1811 yılında Oxford İngilizce Sözlüğü'nde ele alınmasına karşı, 1983 yılında yani bundan yüzlerce yıl sonra ekoturizm kavramı metinlere geçebilmiştir. Ekoturizm kavramı ilk defa 1983 yılında Hector Ceballas-Lascurain tarafından ortaya atılmıştır ve şu şekilde tanımlanmıştır; “Göreceli olarak tahrip edilmemiş ya da bozulmamış alanlara, yaban hayatını ve bitkilerini, aynı zamanda yörenin kültürel etkinliklerini görme, inceleme, güzelliklerini seyretme ve eğlenme gibi belirli bir amaçla yapılan seyahattir” (Kayır Öztunalı, 2002).

Dünya Turizm Örgütü ekoturizmi; “Doğal bölgelere yapılan çevreyi korumayı ve yöre halkının refahını arttırmayı amaçlayan, sorumlu bir seyahat” olarak tanımlamaktadır. Bu içerikten anlaşılacağı üzere, ekoturizm doğayla iç içedir. Fakat doğada gerçekleştirilen her etkinlik ekoturizm anlamına gelmemektedir. Örnek verecek olursak halihazırda ekoturizm ile aynı anlamda düşünülen doğa merkezli turizm, yumuşak turizm, sürdürülebilir turizm gibi birçok turizm türü de gündemdedir. Ancak bu kavramlar sosyal, ekonomik ve doğal değerlere direk bir katkı da bulunmadıkları sürece ekoturizmle eş anlamlı olarak kullanılmazlar. Bunlar arasında özellikle sürdürülebilir turizm, on yıldan daha uzun bir

süreden beri hem akademisyenler arasında, hem de turizm sektöründe yaygın olarak tartışılan bir kavramdır. Bu konudaki farklı görüşlerin hareket noktası, Brutland Komisyonu olarak bilinen Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı “Ortak Geleceğimiz” başlıklı raporundaki sürdürülebilir kalkınma kavramıdır. Raporunda verilen tanım; “Gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin bugünün gereksinimlerini karşılayabilen kalkınma” biçimindedir. Bu konuda farklı görüşler söz konusudur. Bunlardan biri doğa korumacılığının ekonomik kalkınma politikaları ile çeliştiğini öne sürer. Diğerleri ise, karar verme sürecinde ekonomik ve ekolojik yaklaşımların bütünleştirilmesinin, sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturduğunu vurgular. Ekolojik ve liberal ekonomik yaklaşımların bıçak sırtında bir dengeyi gerektirdiği ortaya çıkmaktadır. Kalkınma ve ekolojik döngüler kavramsal olarak birbirlerini dışlamaktadır. Çünkü ekonomik sistemin işleyişi üretim artışı ve kar etmeye bağlı iken, ekolojik mekanizmalar döngüsel bir verimliliği içermektedir (Akış Roney, 2002).

2.6.1 Ekoturizm Amacı

Ekoturizmin amacı; Kitle turizminin aksine belirli bir dönemde artış gösteren turist sayısını azaltıp yıl içerisinde yaymak, doğal çevreye ve çevreye yapılan baskıyı aza indirmek ve çevreye verilmiş zararları ise düzeltmekten ziyade önlemeyi amaçlayarak uzun süreli ekonomik çıkarları gözetmektir (Kayır Öztunalı, 1998).

Ekoturizmde amaç, kaynakların etkin korunmasıyla birlikte, alanda yaşayanların gerek koruma gerekse diğer faaliyetlere katılımını sağlayarak, yine alanda yaşayanlara sosyo ekonomik fayda sunmaktır. Alternatif olanaklar sunan ekoturizm etkinlikleri ile yerel halk hem kaynakların korunması konusunda sahiplenme duygusuna sahip olacak, becerileri geliştirecek ve hem de kaynakların gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacaktır (Yenilmez Arpa, 2002).

2.6.2 Ekoturizm Türleri

Ekoturizm pasif ve aktif olarak iki gruba ayrılmaktadır. Etkinliklerin çevreyi koruma derecelerine bakılarak kendi içlerinde de sınıflandırma yapılmıştır (Akıllı, 2004).

Aktif Ekoturizm: Daha fazla çevre bilincine sahip, sürdürülebilir bir formda ve çevreyi geliştirmeyi amaçlayan kişilerin katıldıkları turizm türüdür. Çevreyi değiştirmeye çalışmazlar ve doğaya uygun konaklama birimlerini kullanırlar. Donanım ve hizmet minimum düzeyde tutulmaktadır (Akıllı, 2004).

Pasif Ekoturizm: Bu ekoturizm türünde kültürel ve fiziki çevreyi koruyan etkinliklerin sadece gerekliliği üzerinde durulur. Daha toleranslı bir türdür mevcut kaynağın korunması konusunda ve daha çok hizmet ve donanım vardır (Erdoğan ve Yağcı, 2002).

Başlıca ekoturizm türlerini şöyle sıralayabiliriz;

- **Kanyon turizmi**

Şekil 2.2: Saklıkent Kanyonu (URL-32, 2018)

- **Yayla turizmi**

Şekil 2.3: Doğu Karadeniz (URL-33, 2015)

- **Kuş gözlemciliği**

Şekil 2.4: Kuş Gözlemciliği (URL-34, 2019)

- **Foto safari**

Şekil 2.5: Nallıhan, Ankara (URL-35, 2019)

- **Yaban hayatı gözlemciliği**

Şekil 2.6: Ordu (URL-36, 2019)

- **Sportif olta balıkçılığı**

Şekil 2.7: İskenderun (URL-37, 2017)

- **Bisiklet turizmi**

Şekil 2.8: Bisiklet Turizmi (URL-38, 2015)

- **Balon turizmi**

Şekil 2.9: Kapadokya (URL-39, 2018)

- **Sualtı dalış**

Şekil 2.10: Antalya (URL-40, 2017)

- **Tarım ve çiftçilik turizmi**

Şekil 2.11: Bozcaada (URL-41, 2019)

- **Av turizmi**

Şekil 2.12: Av Turizmi (URL-42, 2015)

- **Botanik turizmi**

Şekil 2.13: Botanik Turizmi (URL-43, 2016)

- **Kamp karavan turizmi**

Şekil 2.14: Van (URL-44, 2018)

- **Mağara turizmi**

Şekil 2.15: Antalya/Altınbeşik Mağarası (URL-45, 2018)

- **Trekking**

Şekil 2.16: Trekking (URL-46, 2019)

- **Dağcılık**

Şekil 2.17: Dağcılık (URL-47, 2019)

- **Akarsu turizmi**

Şekil 2.18: Antalya/Manavgat (URL-48, 2019)

- **Yamaç paraşütü**

Şekil 2.19: Akşehir (URL-49, 2019)

- **Atlı doğa yürüyüşü**

Şekil 2.20: Atlı Doğa Yürüyüşü (URL-50, 2016)

2.6.3 Ekoturizm İlkeleri

WTO' ya katılma hedefi ve ülkemizde onaylanan hedef; doğal ve kültürel mirasın korunmasının geliştirilmesi, korunan alanlar çevresinde kırsal alanların ve yerel toplulukların yaşam standartlarının iyileştirilmesi olan Bakanlık tarafından uygulanan turizm çeşitlendirme politikasının ana hedeflerinden biridir. Doğaya, yerel kültüre ve çeşitliliğine ilişkin anlayış ve saygıyı artırır (Özkan Yürük, 2003).

Ekoturizm; turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri ile ilgili sürdürülebilir turizm ilkelerini kabul eder. Ayrıca, onu daha geniş kapsamlı sürdürülebilir kalkınma

kavramından farklı kılan aşağıdaki belirli ilkeleri de kabul etmektedir (World Ecotourism Summit, 2002);

- Aktif olarak kültürel ve doğal mirasın korunmasına katkı sağlar.
- Yerel halkı da dahil ederek geliştirme, işletme ve planlama gibi yerel halkın refahını sağlamaya yönelik faaliyetlerde bulunur.
- Doğal ve kültürel miras hakkında ziyaretçilere gidecekleri yer ile ilgili bilgi verir.
- Seyahat edenlerin kendilerini özgür hissetmelerine katkı sağlayan ve küçük gruplar için düzenlenen turları kapsar.

Marques (2000)'e göre ekoturizmin; Dört temel ilkesi vardır: çevre korumayı teşvik etmek, açıklayıcı eğitim deneyimlerini teşvik etmek, yerel insanlarla etkileşim kurmak ve karlı bir işletme haline gelmek. TIES'e (1990) göre, eko-turizm faaliyetlerine katılan insanlar aşağıdaki ekoturizm ilkelerini karşılamalıdır;

- Etkileri en aza indirmek
- Çevresel ve kültürel bilinç ve saygı oluşturmak
- Hem ziyaretçiler hem de ev sahipleri (yerel halk) için olumlu deneyimler sağlamak
- Koruma için doğrudan mali faydalar sağlamak
- Yerel halka mali faydalar ve yetkilendirme sağlamak
- Ev sahibi ülkelerin politik, çevresel ve sosyal şartlarına olan duyarlılığı artırmak (Kuter ve Ünal, 2009).

2.7 Dünya'da ve Türkiye'de Bulunan Önemli Kanyonlar

Dünya'da ve Türkiye'de bulunan bazı önemli kanyonlar, kanyonların özellikleri, nasıl oluştukları, kanyon içi ve çevresinde yapılabilen etkinlikler incelenmiştir.

2.7.1 Dünyadaki Önemli Kanyonlar

2.7.1.1 Antilop Kanyonu

Antilop Kanyonu, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneybatısındaki en çok ziyaret edilen ve en çok fotoğrafı çekilen kanyondur. Antilop Kanyonu erozyonla oluşmuştur ve

Arizona'da bulunmaktadır. Navajo dilinde Antilop Kanyonu'nun adı, "suyun kayaların üzerinden aktığı yer" anlamına gelen "Tse'bighanilini"dir (URL-10, 2017).

Şekil 2.21: Antilop Kanyonu, ABD (URL-10, 2017)

Şekil 2.22: Antilop Kanyonu Farklı Bir Görüntü (URL-11, 2017)

Şekil 2.23: Antilop Kanyonu (URL-10, 2017)

2.7.1.2 Büyük Kanyon

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir başka kanyon Büyük Kanyon'dur. Bu kanyon, dünyanın en ünlü ve ziyaret edilen kanyonlarından biridir; kanyoning, trekking, rafting, manzara seyretme ve fotoğraf çekme gibi birçok kaynak değerine sahiptir (İbret ve Cansız, 2016).

Şekil 2.24: Büyük Kanyon (Grand Canyon), ABD (URL-12, 2019)

Şekil 2.25: Büyük Kanyon Yukarıdan Görünüm (URL-13, 2002)

Şekil 2.26: Büyük Kanyon'dan Farklı Bir Görünüm (URL-13, 2002)

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir diğer önemli kanyon da Yellowstone Milli Parkı'nda bulunmaktadır. Dünyadaki diğer ülkelerde de Büyük Kanyonlar vardır. Bunların arasında Namibya'da dünyanın en büyük kanyonlarından biri olan Fish River, Çin'deki Wulingyuan Kanyonu (Dünya Miras listesinde bulunmaktadır) ve Meksika'daki Copper Kanyonunu sayabiliriz (İbret ve Cansız, 2016).

2.7.1.3 Wulingyuan Kanyonu

Wulingyuan, Çin'in güneydoğusundaki Hunan eyaletinde nadir kaya ormanları ve kaya oluşumlarının yanı sıra el değmemiş doğal güzelliğiyle eşsiz bir bölgedir. Wulingyuan, sayıları 3 bini aşan kum taşından sivri sütunları ve zirveleriyle meşhur ve bunların çoğunun

yüksekliği 200 metreden fazladır. Wulingyuan Kanyonu aynı zamanda Dünya Kùltür Mirası listesinde bulunmaktadır (URL-19, 2019).

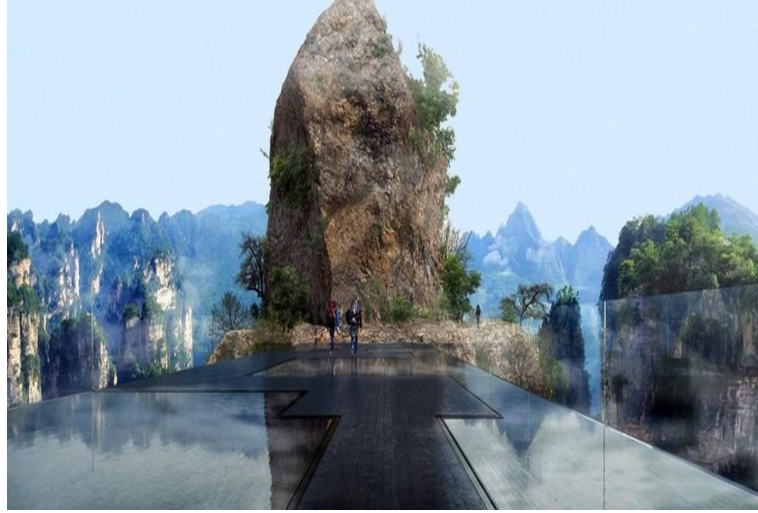

Şekil 2.27: Wulingyuan Kanyonu, Çin (URL-16, 2019)

Şekil 2.28: Wulingyuan Kanyonu Cam Köprü (URL-16, 2019)

Şekil 2.29: Wulingyuan Kanyonu Cam Köprü'den Farklı Bir Görünüm (URL-16, 2019)

Ayrıca Wulingyuan Kanyonu'nda doğal güzelliklerin yanı sıra kanyon için yapılan tasarım yarışmasında birincilik elde eden Martin Duplantier in tasarımı kanyonda farklı deneyimler elde etmek için ziyaretçilerin ilgi odağı haline gelmiştir. Tasarımda doğal manzara ile fiziksel bir ilişki kurmayı amaçlayan bu köprü, gözlemevi ve çadır fikri; her türlü hava koşuluna uygun olarak, paslanmaz çelik malzemeden üretilmiştir. Duplantier, rotanın mimarisini, doğal çevreyi de göz önünde bulundurarak topografyaya hassas bir şekilde yerleştirilmiş ve görünmeyen geometrik şekiller dizisi olarak tasarlanmıştır. İlk yapı; disk şeklinde, aynalardan oluşmakta ve çevresini yansıtmaktadır. İkincisi, bir gözlem köprüsü ve iki seviyeden oluşmaktadır. Üst kısımda ziyaretçiler yürüyebilmekte alt bölümde ise dinlenebilmektedir. 'Su aynası' denen bölümde ise, her yedi dakikada bir, dev bir damlanın oluşumu gözlenebilmektedir (URL-20, 2019).

2.7.1.4 Verdon Vadisi

Verdon Vadisi ya da halk arasında bilinen adıyla Büyük Verdon Kanyonu Güney Fransa'da Alpes-de-Haute-Provence departman'ında bulunan bir vadidir. Castellane şehri yakınlarında başlayan vadi Moustiers-Sainte-Marie yakınlarındaki baraj gölü Lac de Sainte-Croix'de sona erer. Yaklaşık 21 km uzunluğunda ve 700 metre derinliğindeki vadi içerisinde berrak suyu ile ünlü Verdon nehri akmaktadır. Verdon vadisi, Tara vadisi ile birlikte Avrupa'nın en büyük kanyonu kabul edilmektedir (URL-30, 2019).

Şekil 2.30: Verdon Vadisi Fransa Yukarıdan Görünüm (URL-31, 2020)

Şekil 2.31: Verdon Vadisi Fransa (URL-30, 2019)

Kanyon Adı	Ülke	Özellikler	Etkinlikler
Antilop Kanyonu	ABD/Arizona	Erozyon sonrası oluşmuştur.	Fotoğraf çekimi Yürüyüş
Büyük Kanyon	ABD/Arizona	Kolorado Irmağı'nın milyonlarca yıl aşındırması sonucu oluşmuştur.	Kanyoning Trekking Rafting Manzara seyretme

			Fotoğraf çekimi
Wulingyuan Kanyonu	Çin/Hunan	3000i aşan kum taşlarından oluşuyor.	Gözlem Trekking Fotoğraf çekimi
Verdon Vadisi	Güney Fransa	Verdon Nehri'nin aşındırması ile oluşur.	Kayalara tırmanış Doğa yürüyüşü Kano

Tablo 2.1: Dünya'daki Önemli Kanyonlar

2.7.2 Türkiye'de Bulunan Önemli Kanyonlar

2.7.2.1 Valla Kanyonu

Ülkemizde kanyon turizmi açısından bazı kanyonlar insanların ilgisini çekmiştir. Kastamonu'nun ilki, tüm dünyada meşhur olan Valla Kanyonu'dur (Tanrıseven ve vd., 2016).

Valla kanyonu, Kastamonu ili, Pınarbaşı ilçesi, Muratbaşı köyü sınırları içinde bulunur. Küre Dağları Millî Parkı içinde yer alan kanyon 800 m derinliği ile dünyanın en derin 2. kanyonudur. Devrekani Çayı'nın Küre Dağları'nı parçalayarak oluşturduğu kanyondur. Uzunluğu 12 km'dir. Küre dağlarını oluşturan kireçtaşı tabakaların, akarsuların kimyasal yolla aşındırması ile oluşmuştur. Devrekani Çayı ve Kanlıçay'ın birleştiği noktadan başlayan kanyon, Cide ilçesi yönünde 12 km ilerler (URL-21, 2016).

Genel olarak, Valla Kanyonunun kaynak değeri doğa yürüyüşleri, yaban hayatı izleme, manzara izleme, fotoğraf çekme, rafting ve kanyoning gibi birçok etkinliği içerir (Tanrıseven ve vd., 2016).

Şekil 2.32: Valla Kanyonu, Kastamonu Şelale (URL-6, 2020)

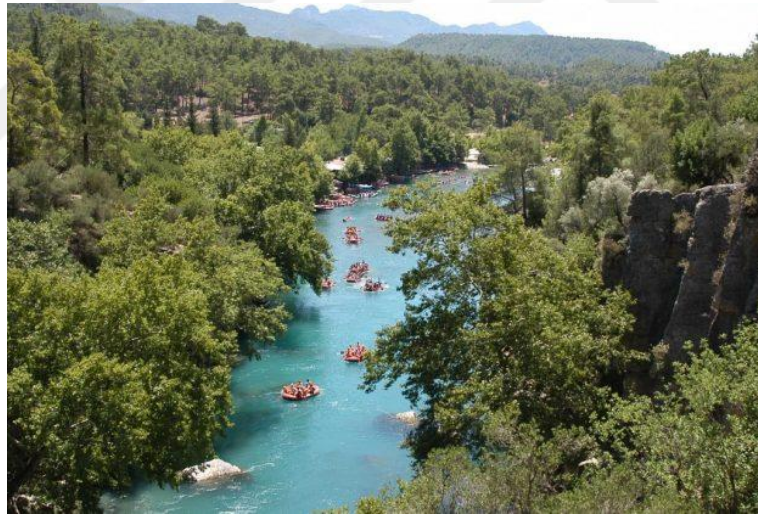
Şekil 2.33: Valla Kanyonu, Kastamonu (URL-7, 2019)

Şekil 2.34: Valla Kanyonu, Rafting Sporü (URL-8, 2019)

2.7.2.2 Köprülü Kanyon

Köprülü Kanyon, Isparta'nın Sütçüler ilçesinden başlayıp Antalya'nın denizine dökülen Köprüçay vadisidir. Rafting için çok uygundur. Ayrıca rafting alanının başlangıcında iki adet tarihi köprü bulunur ve Köprülü Kanyon adını bu köprülerden alır. Kanyonun başlangıç noktası Isparta'nın Kasımlar beldesidir. Bu belde Isparta'nın güney doğusunda bulunur. Karacahisar köyünden çıkan su ve Aksudan gelen ırmak nehrin asıl kaynağıdır. 25 km boyunca dar vadilerden oluşan Kanyon Kasımlardan Antalya'nın Değirmenözü köyüne kadar ulaşmaktadır. Yaz aylarında yürümek kolay olsa da suyun yükseldiği dönemlerde yürüyüş yapmak ve geçmek zordur. Değirmenözü köyünden sonra nehir açık alandan akıyor olsa da sonrasında yine dar vadilere girmektedir. Köprünün ikinci kısmı Kanyonun Antik köprüsüne kadar devam eder. Bu bölümde zor geçişler olsa da doğal güzellikleri ve dik vadileri vardır. Kanyon ve çevresi 1973 yılında Milli Park olmuştur ve bu alan 36.614 ha büyüklüğündedir (URL-22, 2019).

Şekil 2.35: Köprülü Kanyon, Antalya (URL-9, 2019)

Şekil 2.36: Köprülü Kanyon, Antalya Köprü Görünüşü (URL-9, 2019)

2.7.2.3 Ihlara Vadisi

Ihlara Vadisi, Aksaray İli, Güzelyurt İlçesi sınırları içerisinde yer almakta ve dünya kanyonları arasında önemli bir konuma sahiptir. Uzunluğu 18 km, derinliği yaklaşık 150 metre, genişliği ise 200 metredir. Vadi içerisinde binlerce yaşam barındırır ve içinde insanların yaşadığı dünya üzerinde en büyük kanyon olma özelliğini taşır bu diğer kanyonlardan farklı bir özelliktir. Buradaki yaşamın ana kaynağı Melendiz nehridir. Kayaçların yontulması ile oluşturulmuş yüzlerce kaya oyma mekan ve kilise vadiyi dünyanın en önemli medeniyet ve kültür merkezlerinden biri haline getirmiştir. Melendiz çayı'nın binlerce yıllık aşındırması sonucu oluşan Ihlara Vadisi'nin dikkat çeken bir başka özelliği de doğasıdır. Vadi karasal iklime sahip olmasına rağmen tabanında Akdeniz iklimine yakın bir iklim görülmektedir. Bu özelliği ile doğal bir mikroklima alanı haline gelmektedir. Bu sebeple vadinin tabanında Antep fıstığı başta olmak üzere birçok çeşitli bitki yetiştirilmektedir (URL-14, 2012).

Şekil 2.37: Ihlara Vadisi, Aksaray Yan Yürüyüş Yolu (URL-14, 2012)

Şekil 2.38: Ihlara Vadisi, Aksaray (URL-15, 2017)

2.7.2.4 Ulubey Kanyonu

Ulubey Kanyonu granit ve kum taşı gibi sert kayalıklardan oluşan zeminin hava akımı ve erozyon etkisiyle aşınması sonucunda oluşmuştur. Uşak ve bölge turizmi için oldukça büyük bir önem taşıyan doğal güzelliştir (URL-25, 2018).

Uşak Ulubey Kanyonu, 75 kilometre uzunluğuyla dünyanın ikinci büyük kanyonu olup, ABD Arizona'daki ünlü Büyük Kanyon'dan sonra gelmektedir. Cam terasıyla eşsiz güzel manzaralar sunmaktadır. Ulubey Kanyonu Ulubey Çayı ve Banaz Çayı boyunca uzanan bir ana kanyon ve buna bağlanan onlarca büyük yan kanyonlardan oluşmaktadır. Ulubey Çayı kanyon içinden akıp geçerek kanyonu saklı bir cennet haline getirmiştir. Ulubey ilçesindeki

bu kanyonun turizme kazandırılabilmesi için önemli adımlar atılmıştır son olarak da cam teras yapılmıştır bu sayede daha çok turistin uğrak yerlerinden biri haline gelmiştir. Kanyon Uşak il merkezine 30 km uzaklıktadır. Kanyona arazi araçları ile inmek ve toplu halde yürüyüş yapmak mümkündür ve çeşitli meyve sebze yetiştirilebilir (URL-24, 2017).

Şekil 2.39: Ulubey Kanyonu, Uşak (URL-23, 2020)

Şekil 2.40: Ulubey Kanyonu Cam Teras (URL-25, 2018)

2.7.2.5 Şeker Kanyonu

Karabük-Yenice yolu üzerinde bulunan bu Kanyon doğa sporları açısından elverişlidir. Kanyon 100 metre yükseklikten başlayarak 250 metre yüksekliğe kadar ulaşmaktadır. Kanyon kanyoning açısından elverişlidir fakat bazı zorlu geçişler bulunmaktadır bazı yerleri de yüzerek geçmek zorunludur. Doğal güzellikler arasında bisiklet turu ve yürüyüşler için

imkan bulunmaktadır. Kanyon kayalıkları kaya tırmanışı açısından da uygundur. Ayrıca, çadırli kamp, rafting, dağıcılık gibi doğa sporlarına da elverişlidir (URL-26, 2012).

Şekil 2.41: Şeker Kanyonu Karabük Tırmanış Sporı (URL-26, 2012)

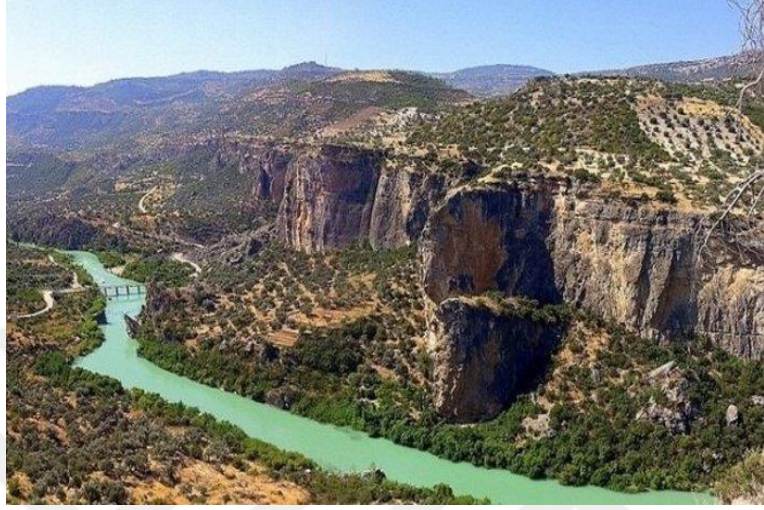

Şekil 2.42: Şeker Kanyonu Karabük (URL-27, 2018)

2.7.2.6 Göksu Kanyonu

Orta Toros Dağları'ndan doğan Göksu Nehri, rafting ve kano severlerin uğrak noktasıdır. Ermenek Çayı ve Pirinçsuyu tarafından oluşturulan iki kol, Mut İlçesi, Suçatı köyünde birleştirilerek Göksu olarak adlandırılır. Bu nehir 260 km uzunluğa sahiptir. Geniş bir yatağı olan bu nehir, akarsu sporları içinde elverişlidir. Mut'u geçtikten sonra sert ve derin

yamaçları olan kanyona giren bu nehrin duvar yüksekliği de bazı zamanlarda 100 metreyi bulmaktadır. Nehrin yavaş akışlı olması raftinge yeni başlayanlar için daha elverişli haldedir. Ayrıca clup kano sporları için de uygundur (URL-28, 2011).

Şekil 2.43: Göksu Kanyonu Mersin Genel Görünüş (URL-29, 2018)

Şekil 2.44: Göksu Kanyonu Mersin (URL-29, 2018)

Kanyon Adı	Ülke/Şehir	Özellikler	Etkinlikler
Valla Kanyonu	Türkiye/Kastamonu	Küre dağlarını oluşturan kireçtaşı katmanlarını akarsuların kimyasal yolla aşındırması sonucu oluşmuştur.	Doğa yürüyüşü Kanyoning Rafting Fotoğraf çekimi Manzara seyretme Yaban hayatı izleme
Köprülü Kanyon	Türkiye/Antalya	Akarsuyun derinlere giderek aşındırması sonucu oluşmuştur.	Rafting Trekking Fotoğraf çekimi
Ihlara Vadisi	Türkiye/Aksaray	Melendiz Çayı'nın binlerce yıllık aşındırması sonucunda oluşmuştur.	Kültürel gezi Doğa yürüyüşü Fotoğraf çekimi
Ulubey Kanyonu	Türkiye/Uşak	Hava akımı ve erozyon etkisiyle aşınma sonucunda oluşmuştur.	Manzara seyretme Fotoğraf çekimi Kayalara tırmanış
Şeker Kanyonu	Türkiye/Karabük	Akarsuların aşındırması sonucu oluşmuştur.	Kanyoning Doğa yürüyüşü Bisiklet turu Çadırli kamp Rafting Kaya tırmanışı Dağcılık Fotoğraf çekimi
Göksu Kanyonu	Türkiye/Mersin	Göksu nehrinin taşıdığı sedimentler sonucunda oluşmuştur.	Rafting Kano Fotoğraf çekimi
Sadağı Kanyonu	Türkiye/Bursa	Akarsuyun aşındırması sonucunda oluşmuştur.	Fotoğraf çekimi Doğa yürüyüşü Kamp Kültürel gezi Manzara seyretme

Tablo 2.2: Türkiye'deki Önemli Kanyonlar

BÖLÜM III

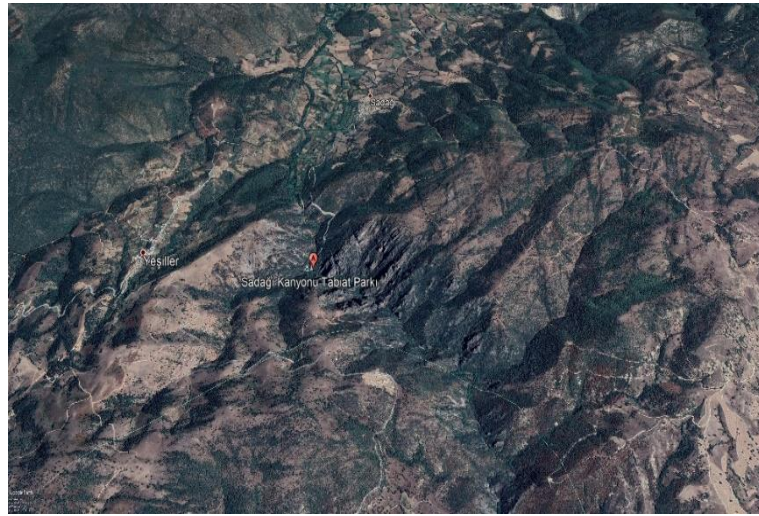
3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı Bursa'nın Orhaneli ilçesine bağlı bir doğa parkıdır. Kanyon Bursa'nın 55 km güneybatısında Orhaneli İlçesinin Sadağı köyünde bulunmaktadır. Kanyon 12 Km uzunluğundadır ve 4.360 da'lık bir alanı kaplamaktadır. Sadağı Kanyonu İznik Sansarak Kanyonundan sonra Bursa'nın 2. Büyük kanyonudur. Sadağı aynı zamanda ok koymaya yarayan kutu veya torba şeklindeki kılıfın adıdır bir rivayete göre kanyonun adı buradan gelmektedir. Fakat kaynaklarda Sadağı köyünde bulunduğu için Sadağı Kanyonu ismini almıştır şeklinde geçmektedir.

Şekil 3.1: Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı Konum Haritası

Şekil 3.2: Sadağı Kanyonu Google Earth Görüntüsü

3.2 Yöntem

Tez çalışması için anket formu oluşturulmuş bu anket formlarını uygulamak için alan ziyaret edilip yerinde gözlem yapılmıştır. Yerel halk ve ziyaretçilere bu anket uygulanmış ve veriler toplanmıştır. Anket yerel halk ve ziyaretçiler olmak üzere toplamda 150 kişi ile yapılmıştır. Yerel halka sorulmuş ankette 19 soru ve ziyaretçilere sorulmuş ankette 18 soru bulunmaktadır. Elde edilen verilerde amaç Sadağı Kanyonu'nun turizme açıklığı, alanın tanınırlığı, insanların bu alanı neden ziyaret ettikleri ve alandaki turizm faaliyetlerinin ekonomiye katkısının olup olmadığını öğrenmektir. Bu verilerin SPSS 21.0 Programında değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili gerekli kamu kuruluşları ziyaret edilip konu ile ilgili literatür taraması ve araştırma yapılmıştır.

Anketlerin uygulanması aşamasında örneklem büyüklüğünü veren aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n \geq \frac{Z^2 \times N \times p \times q}{N \times D^2 + Z^2 \times p \times q}$$

n: Örneklem büyüklüğü.

Z: Güven katsayısını (0,95'lik güven düzeyi için Z=1,96).

N: Ana kütle büyüklüğü (Çalışma alanı nüfusu)

p: İstenen özelliğin ana kütlede bulunma oranı (Ölçülmek istenen örnek büyüklüğünün başlangıçta ana kütlede bulunma oranı bilinmediğinden ve bu konuda ön bir araştırma yapılmadığından p ve q değerleri birbirine eşit (0,5) yani %50 alınarak en yüksek tahmini değere ulaşılmaktadır).

q: Ölçülmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunmama oranı (1-p=0,5).

D: Kabul edilen örnek hatasını göstermektedir (%10) (Altunışık vd., 2010).

Formül kullanılarak yerel halk ile yapılacak olan anket sayısı 49, ziyaretçiler ile yapılacak anket sayısı ise 95 olarak hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

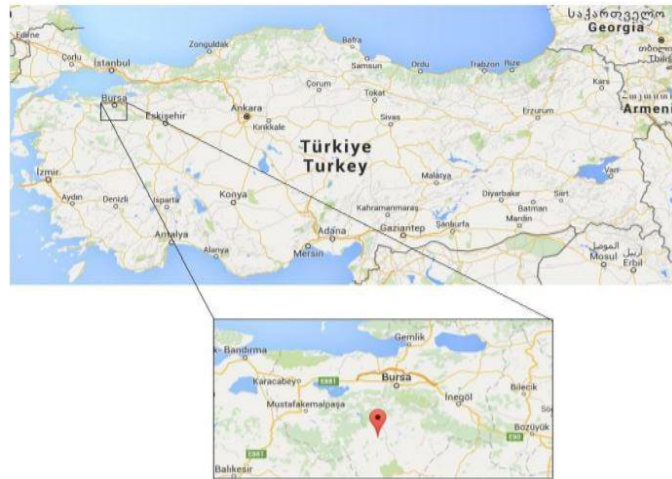
4.1 Doğal Peyzaj Analizi

Çalışma alanının Coğrafi konumu, topoğrafik yapısı, iklim özellikleri, jeolojik yapısı, toprak yapısı, hidrolojik yapısı, flora ve faunasını kapsar.

4.1.1 Coğrafi Konum

Bursa ili, Marmara bölgesinin güney kısmında bulunan, kuzeyinde Yalova ve Marmara Denizi, kuzeydoğuda Kocaeli ve Sakarya, doğuda Bilecik güneyde Kütahya ve batıda Balıkesir illeri ile komşu konumdadır. Tezin çalışma alanı ise Bursa İli Orhaneli ilçesine bağlıdır. Orhaneli ilçesi Bursa İli'nin Kütahya sınırındadır. İlçenin 6 km batısında bulunan Sadağ köyü ve 9 km güneydoğusunda bulunan Ağaçhisar köyü çalışma alanında sıcak sulara en yakın yerleşim yerleridir (Erkut, 2016).

Sadağı Kanyonu Tabiat Parkı, Bursa'da kanyon ilan edilmiş bir tabiat parkıdır. Kanyon, Bursa İli Orhaneli İlçesi, Sadağı köyünde bulunmaktadır. Bursa'nın 55 kilometre güneybatısında yer almaktadır. Kanyon 12 kilometre uzunluğa sahiptir ve kanyon duvarlarında insan ve hayvan portreleri vardır. Kanyon 4.360 da'lık bir alanı kaplamaktadır (URL-3, 2013).

Şekil 4.1: Çalışma alanının yer bulduru haritası (Erkut, 2016).

4.1.2 Topoğrafik Yapısı ve İklim Özellikleri

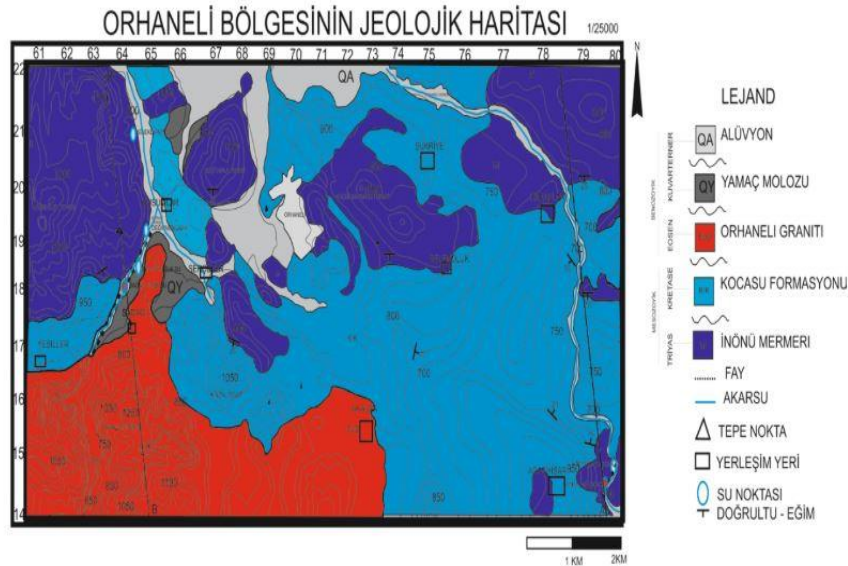
Marmara Bölgesinin güneyinde bulunan Orhaneli, Kuzeyden Bursa, Doğudan Keles, Güneyden Kütahya ve Balıkesir, Batıdan ise Mustafakemalpaşa ile komşudur.

40°05' 11"-39°34' 52" kuzey enlemleri ile 28°41' 21"-29°16' 57" doğu boylamları arasında yer alan Orhaneli ılıman Akdeniz iklimi ile Ege ve Marmara'nın kara iklimine hakimdir. Yıllık ortalama yağış 655 mm.'dir (URL-6, 2020).

İlkbahar ve sonbaharda yağışlar genellikle yağmur olarak düşer, kışın ise zaman zaman kar yağışlıdır. Yaz ayları ise genellikle sıcak ve kuraktır. Orhaneli, karasal ve ılıman bölge yapısında, çam ormanları, meşe ormanları, kayın ormanları, kızılçam, karaçam ve ardıç ormanları ile kaplı ve bir kısmı da çamlıktır (URL-2, 2020).

4.1.3 Jeolojik Yapı

Linyit, mermer, krom sıcak su, maden suyu ve orman gibi yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından oldukça zengin olan ilçenin denizden yüksekliği 487 metre olup yüz ölçümü 764 km²'dir. İlçede dağlar yüksek olmayıp, mevcut yerler genellikle ormanla kaplıdır (URL-2, 2020).

Şekil 4.2: Bölgenin Jeolojik Haritası (Erkut, 2016).

4.1.4 Toprak Yapısı ve Hidrolojik Yapısı

Çalışma alanı jeolojik olarak esasen magmatik kayalardan oluşmaktadır. Erenler mevkiinden başlayarak Harmancık ilçesine kadar anakaya olarak devam eden ofiyolit seri yer yer bazı

yerlerde aşınma ile serpantin kayalar veya taşlık alanlar şeklinde görülmektedir. Alan linyit, mermer, granit, krom, nikel ve olivin madeni sıcak su, maden suyu gibi yeraltı kaynaklarına da sahiptir. Gümüşpınar ve Dünder çevresinden çıkarılan linyit kömürü vardır bu linyit kömürü Orhaneli Termik Santralinde enerjiye dönüştürülür. Krom, olivin ve nikel madeni ise ŞETAT Madencilik tesislerinde işlenmektedir. Ayrıca ilçede çeşitli şirketlere ait mermer ve granit ocakları da faaliyet göstermektedir (Anonim, 2012).

Sadağı Köyünde bulunan Kaya hamamları ile Ağaçhisar Köyündeki kaplıcalar ciddi termal turizm potansiyeline sahiptir.

4.1.6 Flora-Fauna

Bursa ve civar ilçelerin tatil günlerini değerlendirmek için gittikleri bu ilçe geniş ormanlara ve piknik alanlarına sahiptir. Bu piknik alanları Kurt Dağı, Karagöz Piknik Alanı ve Karakoca mevkiidir. Çevre halkın mesire alanı ihtiyacına cevap verecek niteliktedir (URL-2, 2020).

Orhaneli ilçesinin yüz ölçümü 764 km² dir. İlçenin dağlık kesimlerinde karaçam, meşe, kızılçam, ve ardıç ormanları bulunmaktadır.

4.2 Kültürel Peyzaj Analizi

4.2.1 Nüfus

Orhaneli ilçesi 2 belde, 53 köy ve 6 mahalleden oluşur. 2019 Türkiye İstatistik Kurumuna göre Orhaneli ilçesinde 9857'si kadın, 9530'u erkek olmak üzere toplamda 19387 kişi yaşamaktadır (URL-4, 2019). Uygulama alanımız olan Sadağı Köyünde ise 101 kişi yaşamaktadır (URL-5, 2019).

4.2.2 Ekonomik Yapı

Bursa şehir merkezinde görülen endüstriyel faaliyetler Orhaneli' de görülmemektedir. Buna sebep olarak sunulan ise coğrafi uzaklık ve ulaşım sorunu olarak görülmektedir. Orhaneli Bursa, şehir merkezine yakın olmasına rağmen, Uludağ'ın güney tarafında yer alması nedeniyle endüstriyel tesislerden oldukça ayrılmış gibi görünmektedir. Bu nedenle ekonomisini çoğunlukla tarımdan sağlamaktadır. İlçe de en çok vişne, ceviz, elma gibi meyve ağaçlarını tercih etmektedir. Meyve üretimi yapmayan kesim ise dönemsel olarak sebze üreticiliği ile ilgilenmektedir. Bölge toprağının demir içeriği yüksektir bu nedenle

demir i seven bitkiler için elverişlidir. Tarıma ek olarak Hayvancılıkta ilçenin gelir kaynakları arasındadır. Büyük ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Bölgeden linyit çıkarılmakta ve termik santrallerde işlenmektedir. Yakın gelecekte termik santrallerden buharlaşan suyu soğutmak için dikey bacaların kullanılmayacağı, yatay köylülere açılacağı ve bu sıcak su nedeniyle seraların tarıma açılacağı gözlemlenmektedir (Erkut, 2016).

4.2.3 Turistik Yapı

Sadağı Köyü üstlerindeki Sadağı Kanyonundaki Kaya Hamamları ve Ağaç hisar Köyündeki kaplıcalar termal turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Sadağı Kanyonundaki eski hamam kalıntılarının bulunduğu yerdeki kaynaktan çıkan sıcak su borularla vadi boyunca taşınarak Serçeler köyü civarındaki Aslanlı Jeotermal tesislerinde kullanılmaktadır. Sadağı Kanyonunu eşsiz doğal güzellikleri, sahip olduğu jeolojik yapısı, su kaynakları ve bitki çeşitliliği açısından alanın en dikkat çekici yerlerindedir. Bu özelliklerinden dolayı yerli ve yabancı olmak üzere birçok turist ziyaret etmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 436 ha'lık alanı Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

4.3 Doğal Peyzaj Alanlarının Turizme ve Ekonomiye Katkısı

Ülkemizde ve Dünya'da doğal peyzaj alanları insanların gezip görmek istedikleri ilgi duydukları alanlardır. Bu alanların gidilip görülmesi, gezilmesi turizmi ve bağlantılı olarak ekonomiyi canlı tutmaktadır. Doğal peyzaj alanlarından biri olan kanyonlar için ise kanyonlara geziler düzenlendiğinde yapılabilecek çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Kamp yapmak, fotoğraf çekmek, yürüyüş yapmak, doğayı seyretmek, her kanyonda olmasa da bazıları için de rafting, zipline gibi ekstrem sporların yapılabileceği alanlar mevcuttur. Bu tarz doğal peyzaj alanları iç ve dış turizmi de kapsamaktadır.

Çalışma alanımız olan Sadağı kanyonunda yapılan etkinlikler çoğunlukla tüm kanyonlarda ortak yapılabilecek yürüyüş yapmak, kamp yapmak, fotoğraf çekmek, doğayı seyretmek gibi etkinliklerdir. Sadağı kanyonunu Bursa'nın ikinci büyük kanyonunu olmasına rağmen 2004 yılında kültür ve tabiat kurulunca sit alanı ilan edildikten sonra daha çok ziyaretçi gelmeye başlamıştır. Öncesinde ise avlanmak için kullanılan ve doğal sularından faydalanılarak jeotermal, kaplıca olarak kullanılan bir alan niteliğindedir. Kanyondaki kayalık duvarlar üzerinde çok eski tarihlerden kalma insan ve hayvan figürlerine rastlanmıştır bu nedenle

tarihi değeri de oldukça yüksek bir alandır. Ayrıca alan oldukça geniş ormanlara sahiptir. Sadağı kanyonu Sadağı köyünün büyük bir kısmını kaplamaktadır. İçerisinde bulunan şifalı sular kaplıcaya çevrilerek ziyaretçilere sunulmuştur ve otel turizme açılmıştır. Kanyona sadece gezmek için değil şifalı sular için gelenlerde oldukça fazladır. Ancak konaklama amacıyla kullanılabilir sadece bir otel olması ve kanyon ve çevresinde kamp dışında konaklanabilecek alan olmaması dezavantajlar arasındadır. Sadağı kanyonunu ziyaret edenlerin amaçlarına göre değerlendirecek olursak spor turizmi, eğlence turizmi, sağlık turizmi, kültür-sanat turizmi ve macera turizmi başlıkları altında değerlendirebiliriz.

Sadağı kanyonunun turizm ve ekonomiye katkısı yapılan incelemeler ve anket sonuçlarına dayanarak şu şekilde tespit edilmiştir. Kanyon turizme açıktır ve haliyle gelen ziyaretçiler kanyona giriş için bir bedel ödemektedir. Kanyonda bulunan kafede yeme-içme gibi etkinlikler sağlanmaktadır. Gelen ziyaretçiler yerel halkın üretimini sağladığı yöresel lezzetlerin tadına bakıp satın alabilmektedir. Kanyon yakınında bir kaplıca otel bulunmaktadır. Otele şifalı sular için oldukça ziyaretçi gelmektedir. Kanyon içinde çalışanlar ve otel içinde çalışanlar da düşünüldüğünde çalışanların büyük kısmı yerel halktandır bu sebeple kanyon yerel halka istihdam sağlamaktadır.

şekil 4.3: Sadağı Kanyonu Kafe-Restoran

Sadağı kanyonu girişinde bulunan Şekil 49'daki bu mekân mesire alanı dışında kanyonda yeme-içme alanı olarak kullanılan tek kafe-restorandır. İçerisinde yöresel ürünlerde sergilenip satışı yapılmaktadır.

Şekil 4.4: Kanyon girişinde bulunan WC

Şekil 4.5: Sadağı Kanyonu Girişinde Bulunan Çöp Toplama Alanı

Şekil 4.6: Özel Misafirler İçin Kır Evi

Şekil 4.7: Kanyon Seyir Alanı

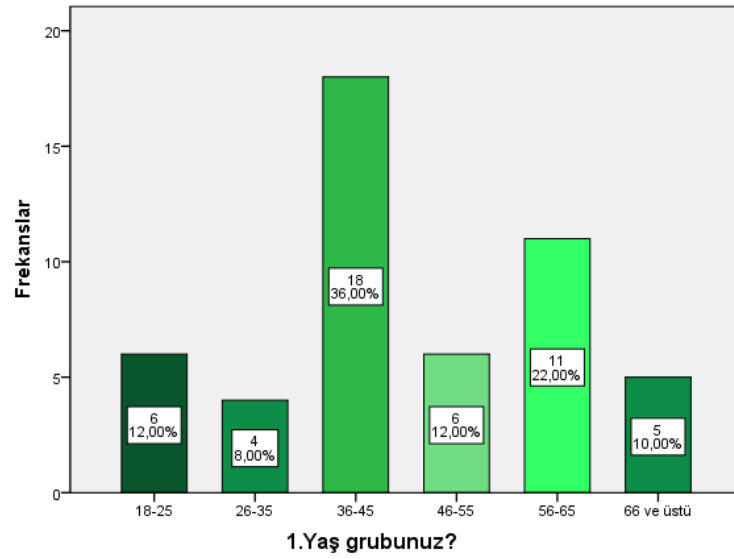
Kanyon girişinde bulunan bu seyir ve gözlem alanı ziyaretçiler için ilgi çekicidir fakat çıkması oldukça zor ve korkutucudur. Şekil 53'te görüldüğü üzere yapısal olarak çokta

sağlıklı durmamaktadır. Yapım aşamasında kullanılan ağaçlar artık ömrünü doldurmuş gözükmektedir.

4.4 Anket Bulguları

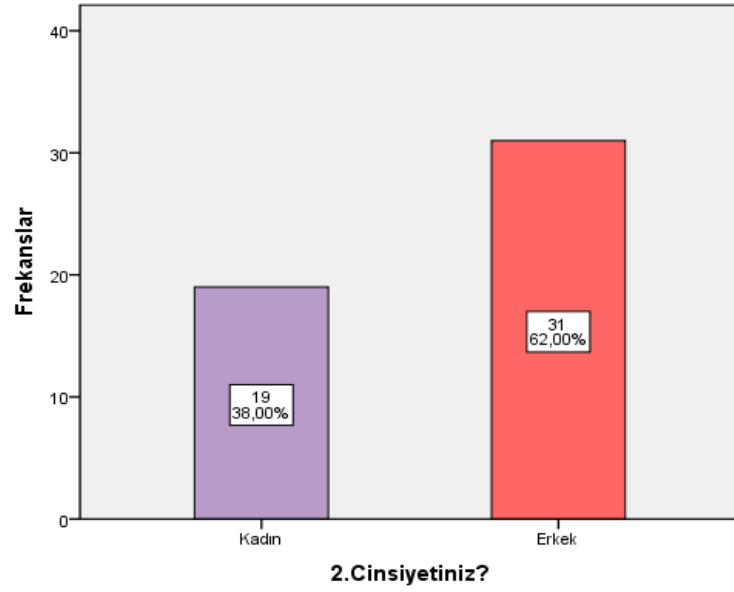
4.4.1 Yerel Halk Anket Bulguları

Yerel halka toplamda 19 soruluk bir anket yapılmıştır. Bu sorulardan 10 tanesi açık uçlu, diğer 9 tanesi ise tek cevabı olan sorulardır.

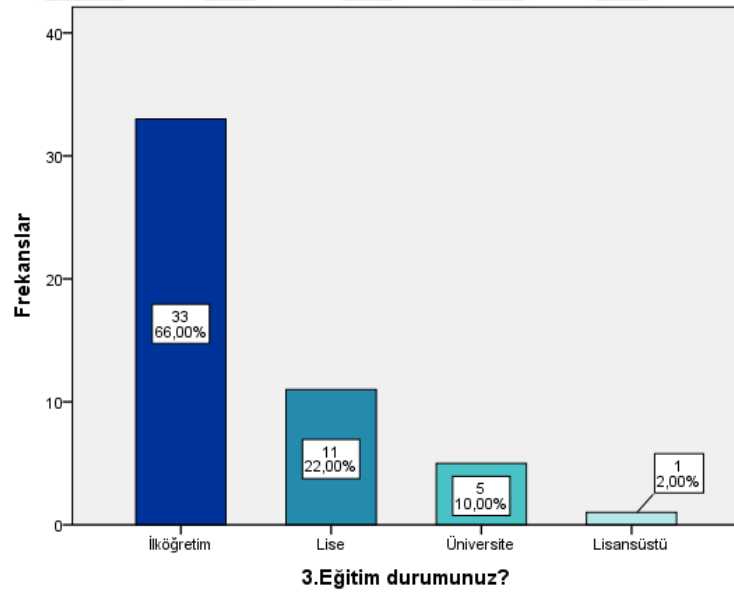
Grafik 4.1: Yerel Halk Yaş Durum Analizi

Alanda yerli halka yapılan anket sonuçlarının incelediğimizde alanda 36-45 yaş grubu kişilerin çoğunlukta olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Daha sonra ikinci olarak 56-65 yaş grubu kişiler çoğunlukta. Anketin bize verdiği bilgiler doğrultusunda diyebiliriz ki alanda orta yaşlı insanlar çoğunlukta.

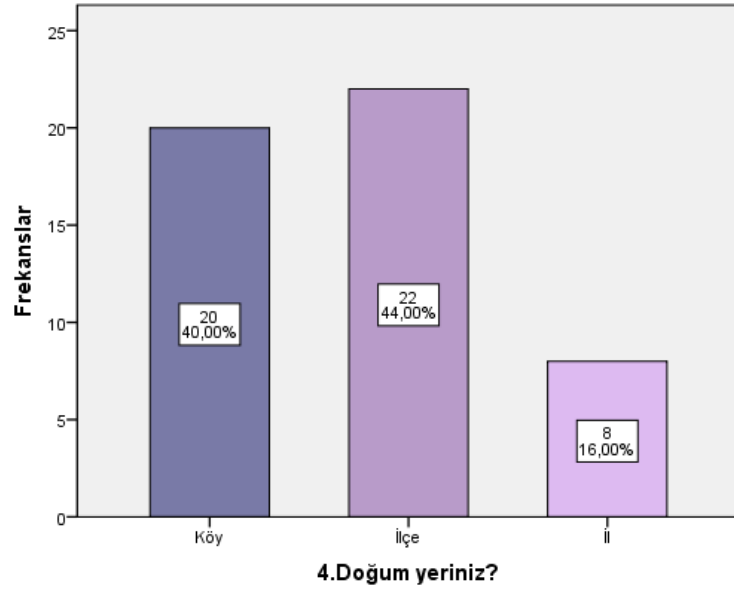
Grafik 4.2: Yerel Halk Cinsiyet Analizi

Anket sonuçlarını incelediğimizde alanda erkek nüfusunun daha çok olduğu bilgisi elde edilmiştir.

Grafik 4.3: Yerel Halk Eğitim Durumu Analizi

Yerli halk anketi eğitim durumu sonuçlarını incelediğimizde çoğunluğun ilköğretim ve lise eğitim düzeyinde olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

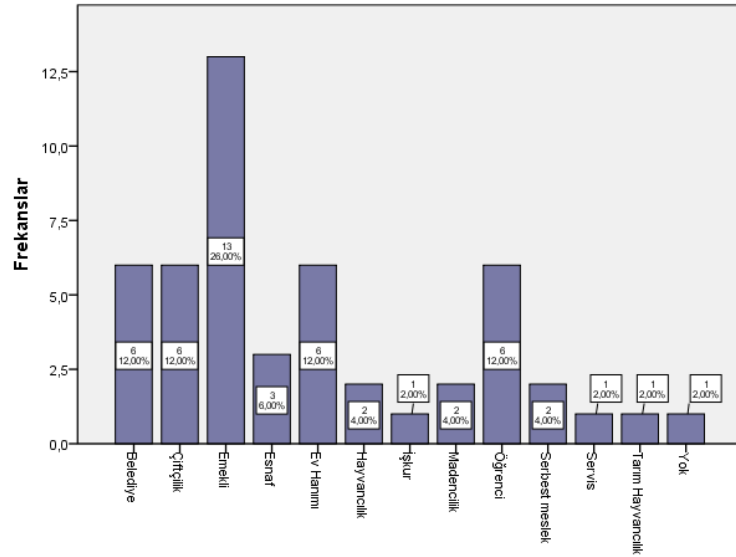
Grafik 4.4: Yerel Halk Doğum Yeri Analizi

Yerli halk anket sonuçlarını incelediğimizde Bursa Orhaneli İlçesi Sadağı köyünde çoğunluğun o köy ve ilçede doğduğu sonradan köye yerleşim için gelenlerin olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 4.5: Yerel Halkın Kaç Yıldır Köyde Olduklarının Analizi

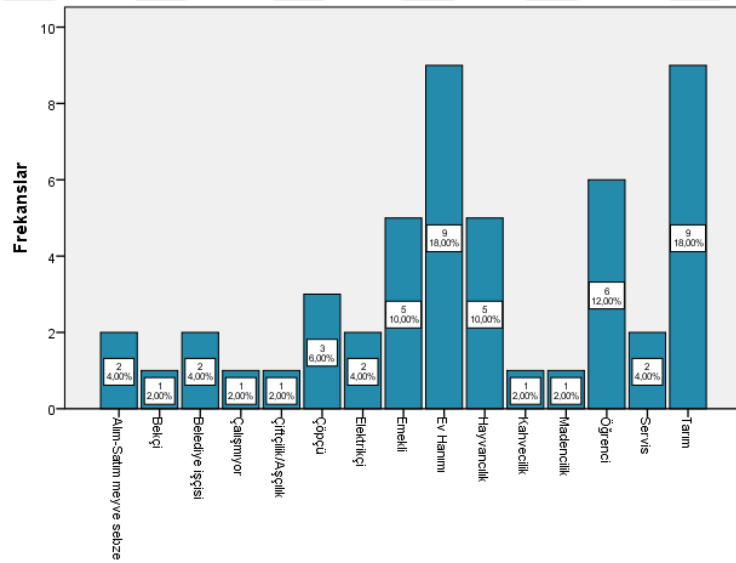
Yerli halka sorulan bu köyde kaç yıldır yaşıyorsunuz sorusuna verilen yanıtlar tabloda gösterildiği şekilde değişiklik göstermektedir.

6.Geçim kaynağınız nedir?

Grafik 4.6: Yerel Halk Geçim Kaynağı Analizi

Yerli halk anketinde halka sorulan geçim kaynağınız nedir sorusuna verilen cevaplar yukarıda verilen tablodaki gibidir. Sonuçları değerlendirdiğimizde çoğunluğun emekli olduğu bilgisine ulaşılmaktadır.

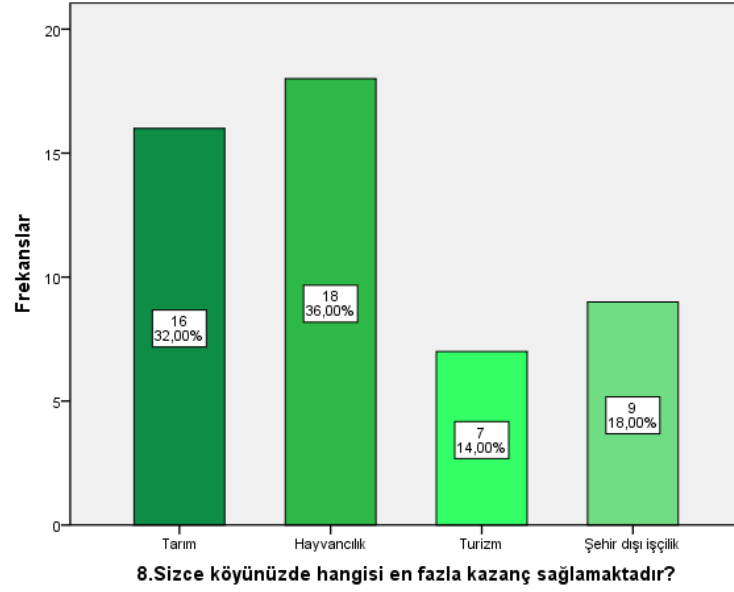
7.Ne iş ile uğraşıyorsunuz?

Grafik 4.7: Yerel Halkın Hangi İşlerle Uğraştığını Gösteren Analiz

Yerel halka yönlendirilen ne iş ile uğraşıyorsunuz sorusuna verilen cevaplar farklılık göstermektedir. Yerli halk nüfusunun çoğunluğu ev hanımı ve tarımla uğraşan kişilerdir. Çoğunluk sıralamasına göre devamında öğrenci, emekli ve hayvancılık işi ile uğraşan kişiler gelmektedir. Sadağı kanyonu Orhaneli ilçesi sadağı köyündedir. Köy nüfusu oldukça şehir

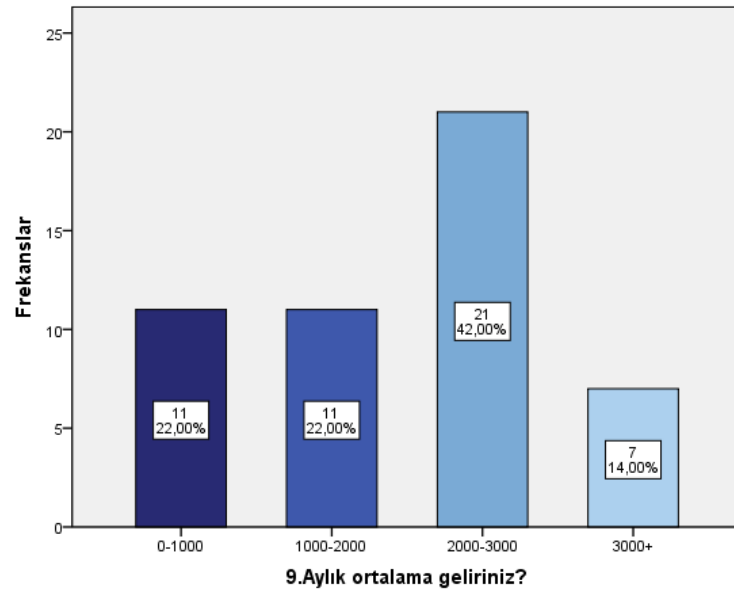

merkezine göç vermiş olduğu için azdır. Kalanlar ise yukarıda grafikte gösterilen meslek grupları ile ilgilenmektedir.

Grafik 4.8: Yerel Halk Kazanç Kaynağı Analizi

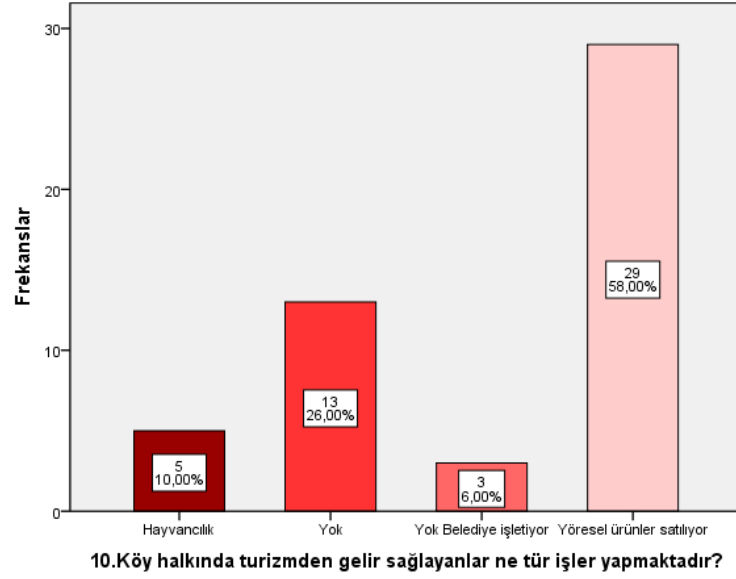
Yerel halka sorulan sizce köyünüze hangisi en fazla kazanç sağlamaktadır sorusuna verilen cevaplar çoğunluk sıralamasına göre hayvancılık, tarım, şehir dışı işçilik ve turizm şeklindedir. Yerli halk çoğunlukla hayvancılık ve tarım işi ile uğraşmaktadır.

Grafik 4.9: Yerel Halk Aylık Ortalama Gelir Analizi

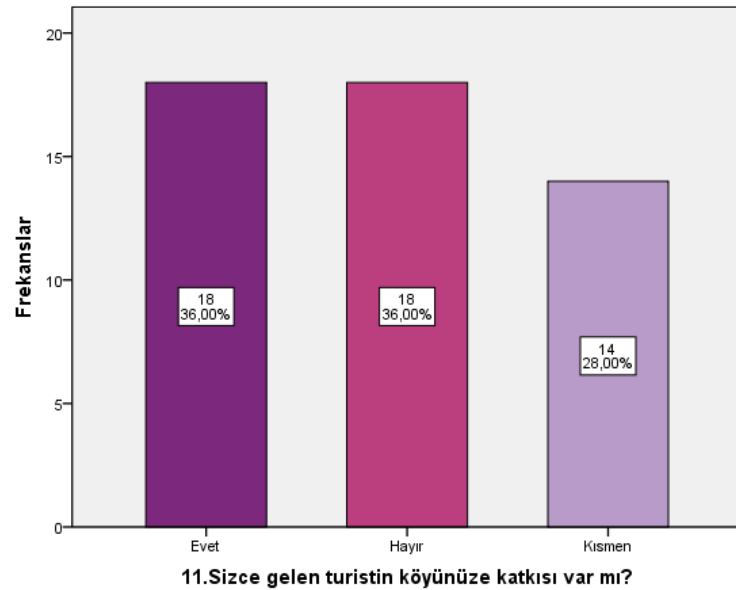
Yerel halka yöneltilen aylık ortalama gelirinize sorusuna verilen cevaplar tabloda gösterildiği şekildedir. %42'lik kısım 2000-3000 arası cevabını vermiştir. %22'lik kısım 1000-2000 ve

yine %22'lik kısım 0-1000 son olarak da %14'lük kısım ise 3000 den fazla cevabını vermiştir.

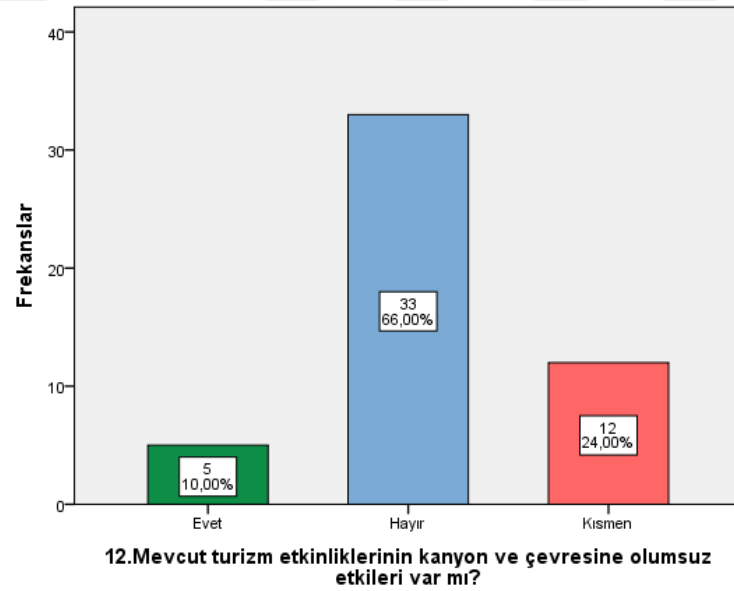
Grafik 4.10: Yerel Halk Turizmden Gelir Sağlayanların Hangi İşlerle Uğraştığı Analizi

Yerel halka sorulan turizmden gelir sağlayanlar ne tür işler yapmaktadır sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde en çok yöresel ürünler satılıyor cevabı alınmıştır. Bu yöresel ürünler halkın kendi üretimini yaptığı gıda ürünleri (ekmek, salça, tarhana, reçel, erişte vb. ürünlerdir) ve mevsimlik meyve ve sebzelerdir.

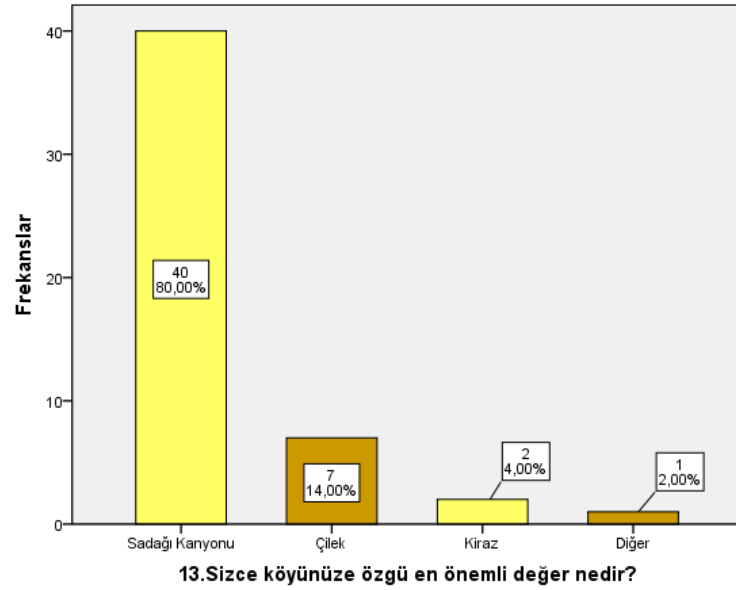
Grafik 4.11: Yerel Halk Gelen Turistlerin Köye Katkısı Olup Olmadığının Analizi

Yerel halka sorulan sizce gelen turistin köyünüze katkısı var mı sorusuna en çok evet cevabı verilmiş olsa da kısmen ve hayır diyenler de vardır. Evet diyenler çoğunlukla kendi ürettikleri yöresel ürünlerini pazarlama fırsatı bulabilen ve belediye çalışanı olan kesimdir. Ayrıca evet diyenler çoğunlukla alana gelen turistlerin kanyonun tanıtımını yapmalarında faydalı olacağını ve daha çok turist gelmesine katkı sağlayacağını savunan kesimdir. Hayır diyenler ise kanyon ve çevresinde kazanç sağlayamamış olan ve gelen turistlerin kanyonun doğallığına zarar verdiğini, çevreyi kirlettiğini düşünen kesimdir. Kısmen cevabını aldıklarımız ise kanyonun çoğunlukla yaz aylarında ziyaretçi kabul etmesinden kaynaklanan dönemsel kazanç sağlayabilen ve ziyaretçi gelse de olur gelme de olur mantığında olan kesimdir.

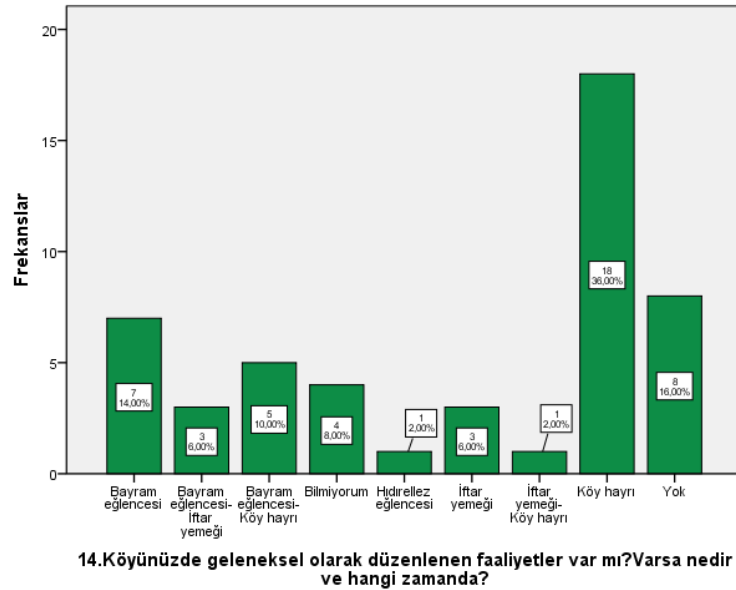
Grafik 4.12: Yerel Halk Turizm Etkinliklerinin Köye Etkisi Olup Olmadığı Analizi

Yerel halka sorulan mevcut turizm etkinliklerinin kanyon ve çevresine olumsuz etkileri var mı sorusuna en çok hayır cevabı alınmıştır. Kanyonda yapılabilecek etkinlikler fotoğraf çekimi, doğa yürüyüşü ve girişindeki mesire alanında yapılabilecek etkinliklerdir. Kanyon sonunda Roma İmparatoru Hadrianus'un çevrede avlanırken fark ettiği sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Bu sıcak su kaynağından karısı için kaya hamamı yaptırmıştır. Suyun sıcaklığı 62°Cdir. Bu alana kanyon içerisinden 2 saatlik yürüyüş sonunda ulaşılabilir. Günümüz de ise buradaki sıcak sudan faydalanmak için jeotermal oteli yapılmıştır ve kullanıcıya açıktır. Jeotermal sayesinde yöre daha çok turist almaktadır.

Grafik 4.13: Yerel Halk Köye Özgü En Önemli Değerin Ne Olduğu Analizi

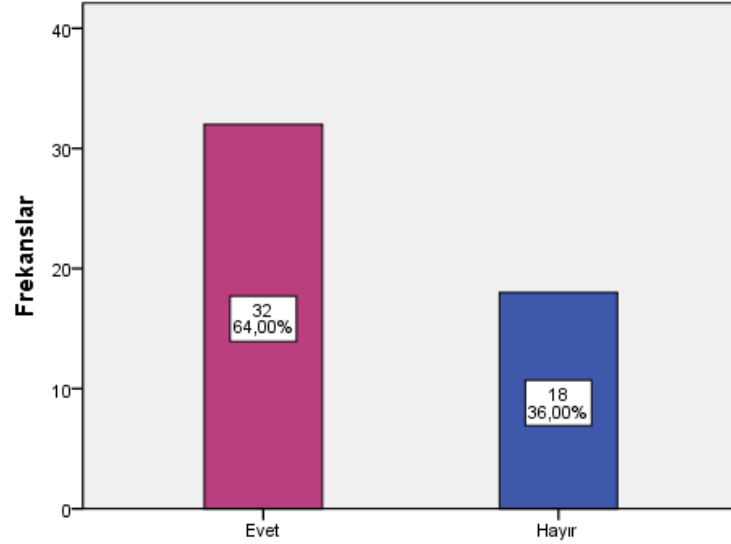
Yerel halka sorulan sizce köyünüze özgü en önemli değer nedir sorusuna en fazla alınan cevap Sadağı kanyonudur ve sonrasında yöreye özgü çilek ve kiraz gelmektedir.

Grafik 4.14: Yerel Halk Köydeki Geleneksel Faaliyetler Analizi

Yerel halka sorulan köyünüzde geleneksel olarak düzenlenen faaliyetler var mı, varsa nedir ve hangi zamanda yapılmaktadır sorularına aldığımız cevaplar yukarıdaki grafikte belirtildiği şekildedir. Çoğunlukla köy hayrı cevabı alınmıştır. Köy hayırları köyde düzenlenen, bütün köyün ve o köye bağlı olan köy dışında yaşayan kişilerin bir araya toplandıkları, öncesinde dualar okunan ve dua sonrasında yemekler yenilen herkesin bir

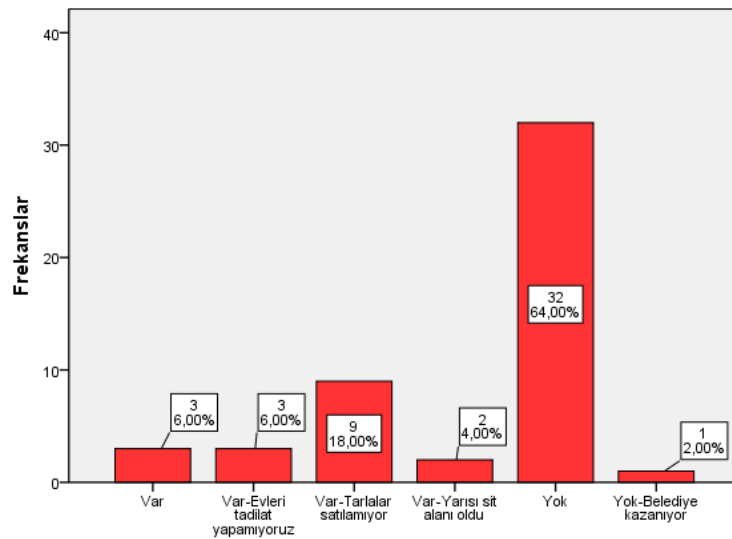
araya gelmiş olduğu etkinliklerdir. Bu etkinlik her yıl düzenlenir ve gelenek haline gelmiştir. Sadağı köyünde ve diğer köylerde de düzenlenir sadece o köye özgü bir faaliyet değildir.

15. Sit (koruma) kavramını biliyor musunuz?

Grafik 4.15: Yerel Halkın Sit Kavramını Biliyor Olma Durumu Analizi

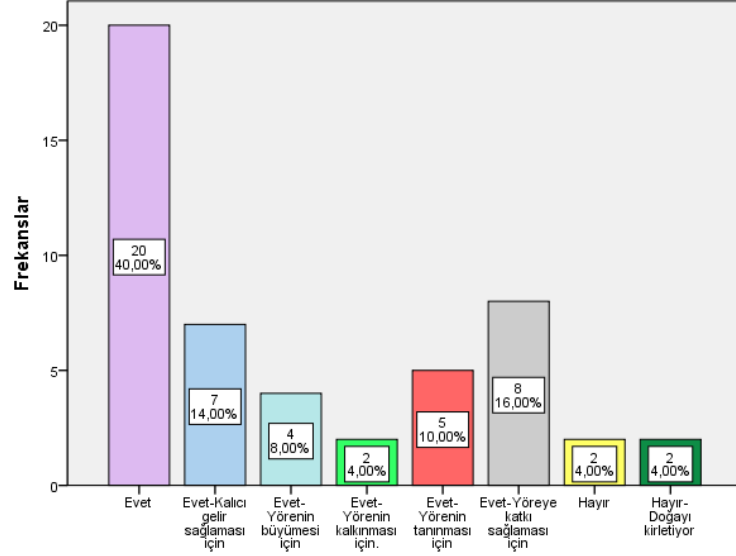
Yerel halka sorulan sit (koruma) kavramını biliyor musunuz sorusuna büyük çoğunluk evet cevabını vermiştir.

16. Sitden etkilenen araziniz veya yapınız var mı? Varsa ne şekilde etkileniyor?

Grafik 4.16: Yerel Halk Sitden Etkilenme Durumu Analizi

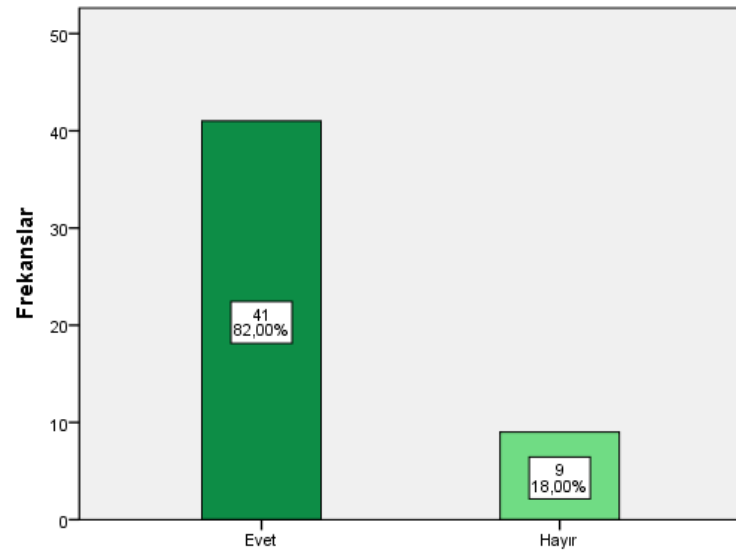
Yerel halka sorulan siteden etkilenen araziniz veya yapınız var mı, varsa ne şekilde etkileniyor sorusuna en çok yok cevabı verilmiştir. Var diyenler ise sit nedeniyle tarlaların satılmadığını beyan etmiştir.

17.Kanyon ve köyünüze daha fazla turist gelmesini ister misiniz?Neden?

Grafik 4.17: Yerel Halk Turist Gelmesini İsteme Durumu Analizi

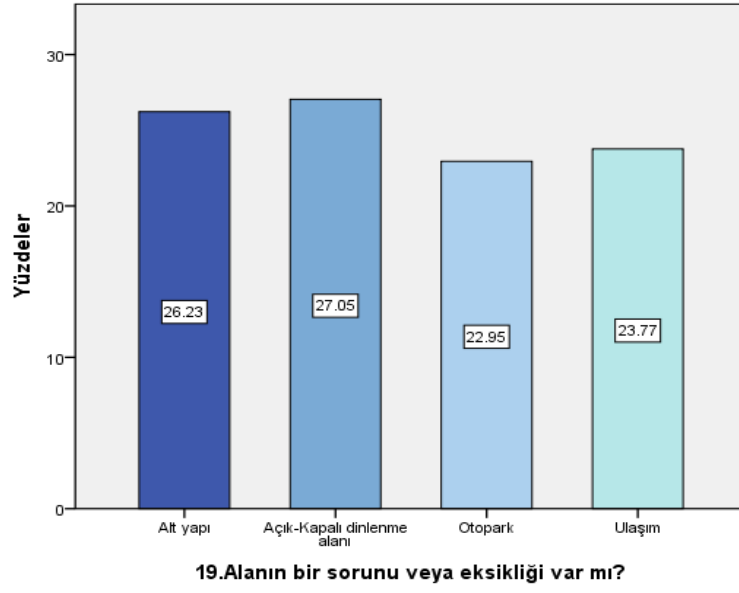
Yerel halka sorulan kanyon ve köyünüze daha fazla turist gelmesini ister misiniz, neden sorusuna en çok evet cevabı alınmıştır. Halk yörenin tanınması, yöreye katkı sağlama, yöreye gelir sağlama ve yörenin kalkınması için evet cevabını vermiştir. % 3,33 lük kısım ise turistler doğayı kirlettikleri için hayır cevabını vermiştir.

18.Kanyonun restore edildiğinden haberiniz var mı?

Grafik 4.18: Yerel Halk Kanyonun Restore Edildiğinden Haberdar Olma Durumu Analizi

Yerel halka sorulan kanyonun restore edildiğinden haberiniz var mı sorusuna büyük çoğunluk evet cevabını vermiştir. Kanyon restorasyonunda kanyon boyunca yürüyüş yaparken ahşap köprülerden geçilmek zorundadır ve bu köprüler restore edilmiştir. Kanyon girişinde ahşap kameryeler ve belediyeye bağlı yöresel ürünlerinde satıldığı kafe-restaurant yapılmıştır.

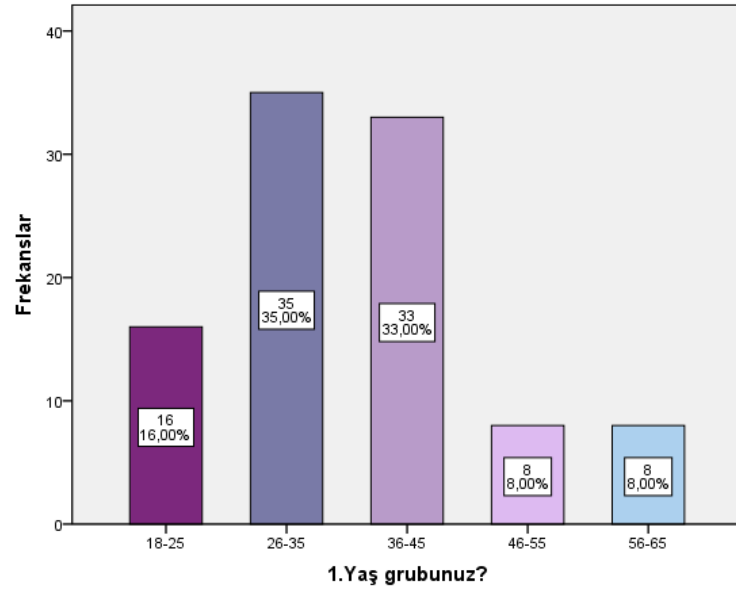

Grafik 4.19: Yerel Halk Alanın Sorun Ve Eksiklikleri Durumu Analizi

Yerel halka sorulan alanın bir sorunu veya eksikliği var mı sorusuna en çok ulaşım, açık-kapalı dinlenme alanı, otopark cevapları verilmiş olsa da ek olarak alanda daha çok masa, kamerye olması gerektiği, tanıtım ve rehber eksikliğini giderilmesini, kafe, WC, güvenlik eksikliğini giderilmesini belirtmişlerdir.

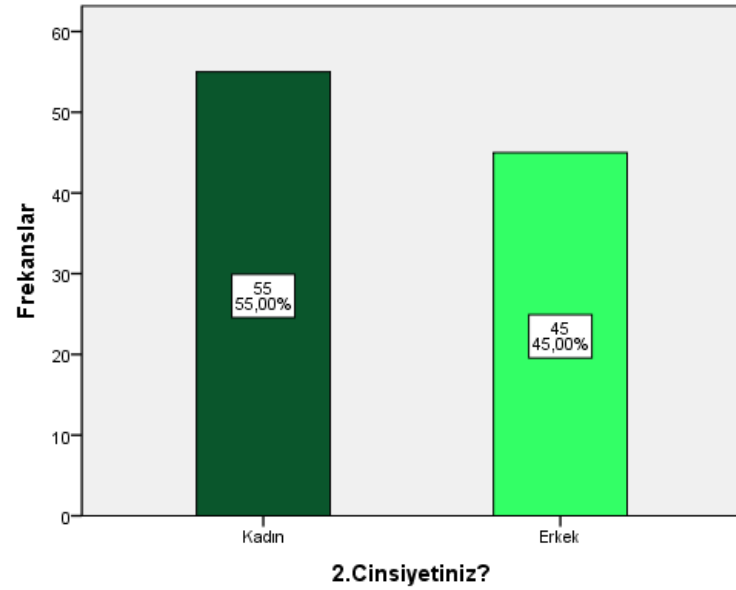
4.4.2. Ziyaretçi Anket Bulguları

Ziyaretçilere toplamda 18 soruluk bir anket yapılmıştır. Bu sorulardan 4 tanesi açık uçlu sorudur. Geriye kalan 14 tanesi ise tek cevaplı sorulardır.

Grafik 4.20: Ziyaretçi Yaş Durumu Analizi

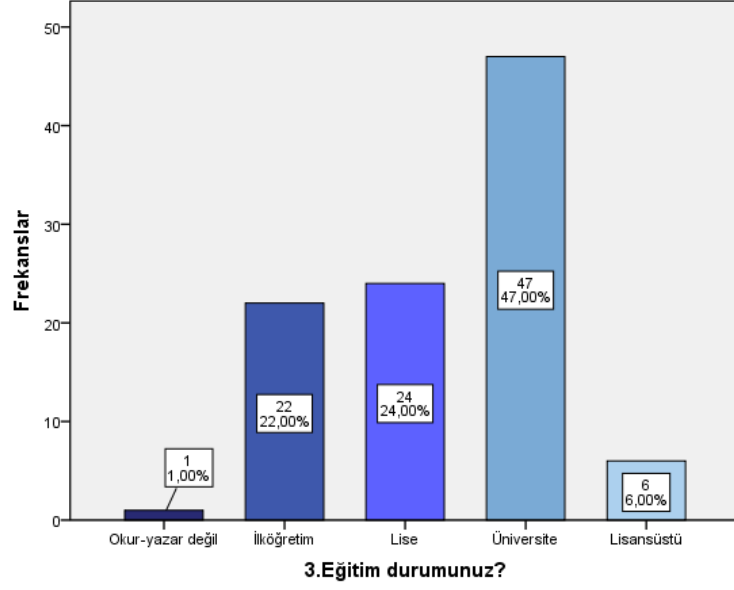
Alanı görmeye gelen ziyaretçilerin yaş grupları çoğunlukla 26 ve 45 yaş arasındır. Bu oranları %16 ile 18-25 yaş grubu sonrasında ise %8 ile 46-55 ve 56-65 yaş grupları takip etmektedir.

Grafik 4.21: Ziyaretçilerin Cinsiyet Analizi

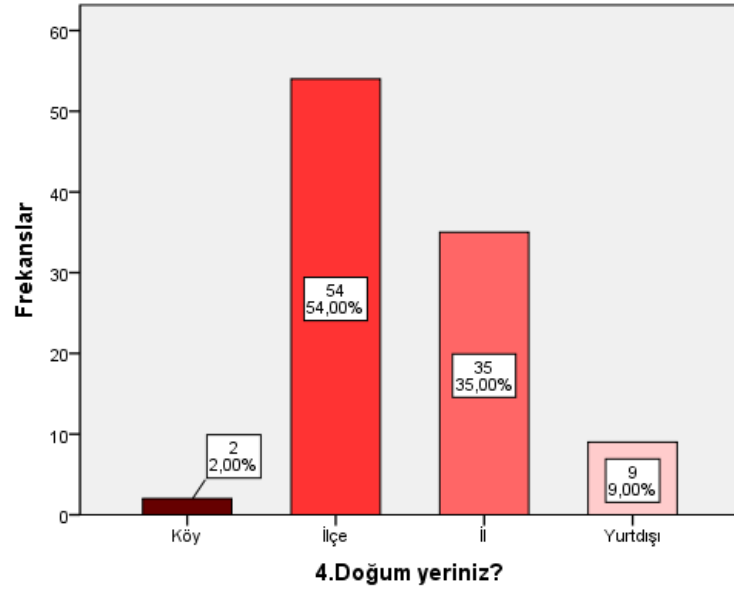
Yapılan anketlere dayanarak alana gelen ziyaretçilerin %55'i kadın ve %45'i erkek olduğu belirlenmiştir.

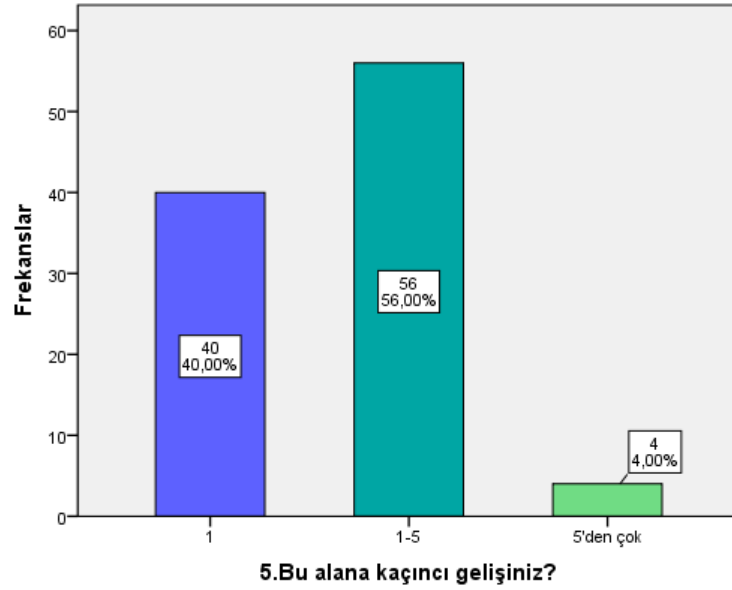
4.22: Ziyaretçi Eğitim Durumu Analizi

Alana gelen ziyaretçilerin eğitim durumu çoğunlukla üniversite ve bunun devamında %24 lise, %22 ilköğretim, %6 lisansüstü ve %1 okuryazar değil takip etmektedir. Bu oranları göz önünde bulundurarak üniversite eğitim durumuna sahip insanların bu tarz doğal peyzaj alanlarını daha çok ziyaret ettiği söylenebilir.

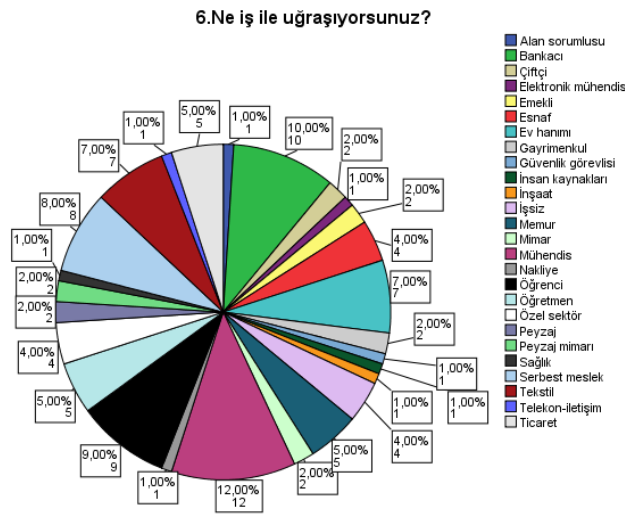
4.23: Ziyaretçi Doğum Yeri Analizi

Ziyaretçilere sunulan doğum yeriniz sorusuna verilen cevaplar grafikte gösterildiği gibidir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda ziyaretçilerin çoğunun yurt içi, il ve ilçelerden geldiğini ve % 9 oranında da yurt dışı ziyaretçilerin olduğunu söyleyebiliriz.

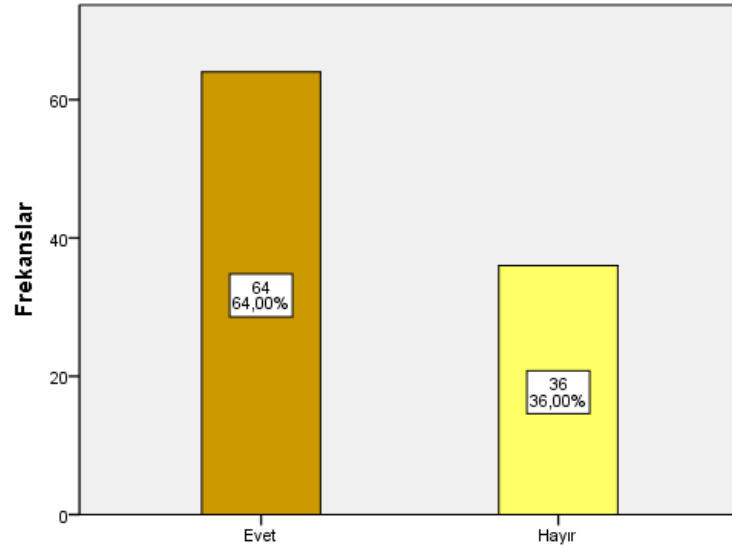
4.24: Ziyaretçilerin Alana Kaçınıcı Kez Gelişi Analizi

Ziyaretçilere sorulan bu alana kaçınıcı gelişiniz sorusuna verilen cevaplara dayanarak ziyaretçilerin alana çoğunlukla 1 den fazla ve 5 den az geldiği anlaşılmaktadır. Fakat alana ilk kez gelenlerin sayısı da oldukça fazladır. 5 den az gelenlerin sayısı ise oldukça azdır.

4.25: Ziyaretçilerin Geçim Kaynağı Analizi

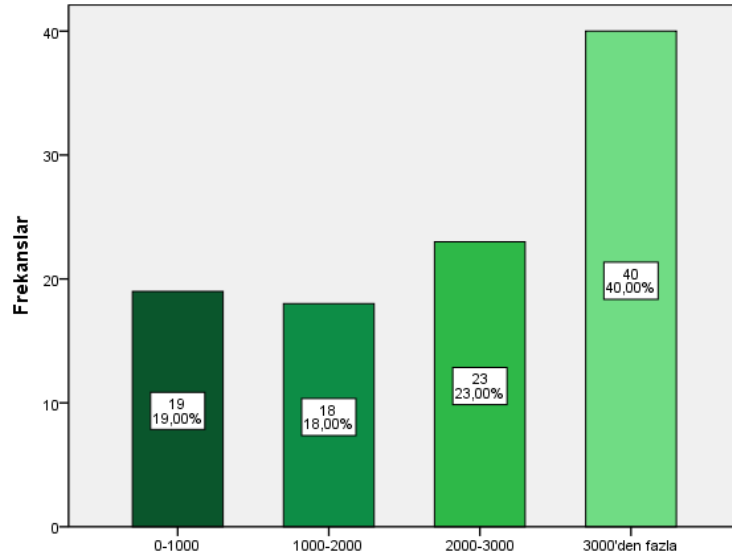
Ziyaretçilere yöneltilen ne iş ile uğraşıyorsunuz sorusuna 26 farklı cevap alınmıştır. Bankacı, mühendis, öğrenci, öğretmen, ev hanımı ve tekstil işi ile uğraşanların sayısı diğer meslek gruplarına göre çoğunluktadır. Meslek gruplarının dağılımını sayı ve yüzde olarak yukarıdaki grafikte görülmektedir.

7. Geldiğiniz yer turistik bir yer mi?

4.26: Ziyaretçilerin Geldiği Yerin Turistik Olma Durumu Analizi

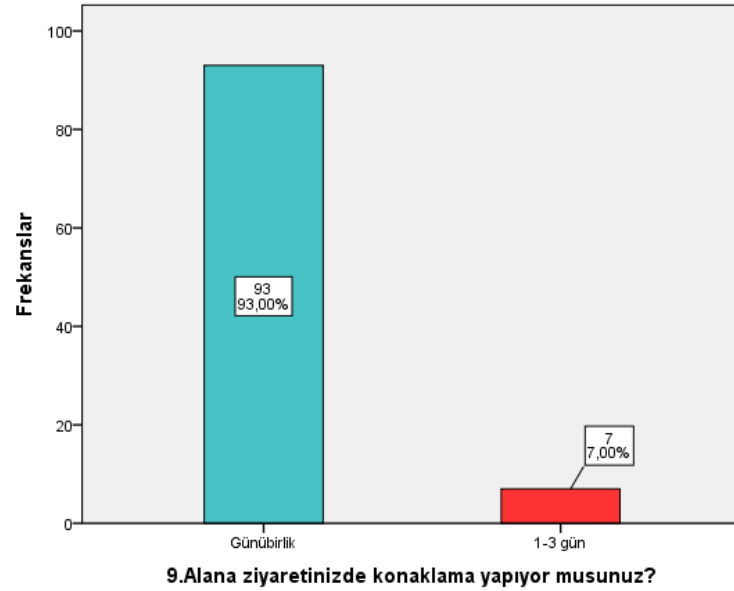
Alana gelen ziyaretçilere sorulan geldiğiniz yer turistik bir yer mi sorusuna aldığımız cevaplara dayanarak ziyaretçilerin çoğunun geldikleri yerlerin de turistik yerler olduğu anlaşılmaktadır. Ziyaretçilerin çoğunun yurt içinden olduğunu da düşündüğümüz zaman Türkiye'nin her bölgesinde turistik yerlerin olduğunu söyleyebiliriz.

8. Aylık ortalama geliriniz nedir?

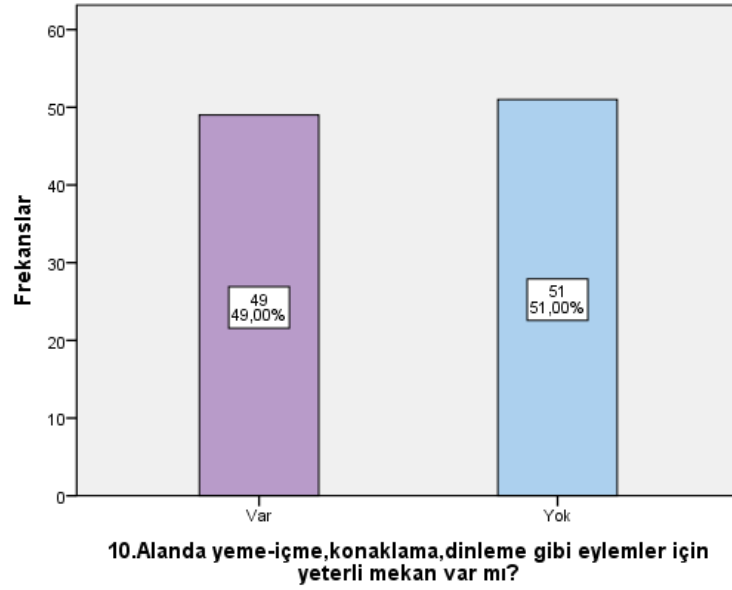
4.27: Ziyaretçilerin Aylık Ortalama Gelir Durumu Analizi

Ziyaretçilere sorulan aylık ortalama geliriniz nedir sorusuna aldığımız yanıtlara dayanarak gelen ziyaretçilerin çoğunluğunun 3 bin TL den fazla gelirin olduğu ve 2 bin-3 bin arası gelirin olduğunu söyleyebiliriz. Alana gelen ziyaretçilerin aylık ortalama gelirin 0 ile 2 bin arası olan kısmı da az değildir neredeyse toplam % 37lik bir kısımdır. Alana daha çok üniversitelerin geldiğini ve düzenli bir gelirlerinin olmadığını düşünürsek bu oran oldukça normaldir. Gelir durumu 3000 den fazla olan ziyaretçilerin çoğunlukta olduğunu düşünürsek alana daha fazla geliri olan kişilere yönelik yörenin kalkınması adına etkinlikler yapılabilir. Örneğin alan incelemeleri sonucunda uygun koşullar sağlanırsa yapısal ve çevresel açıdan zipline, kaya tırmanışları gibi ekstrem sporlara yer verilebilir. Bu sporlar için eğitimler düzenlenebilir. Aynı zamanda alanın çekiciliği de artar.

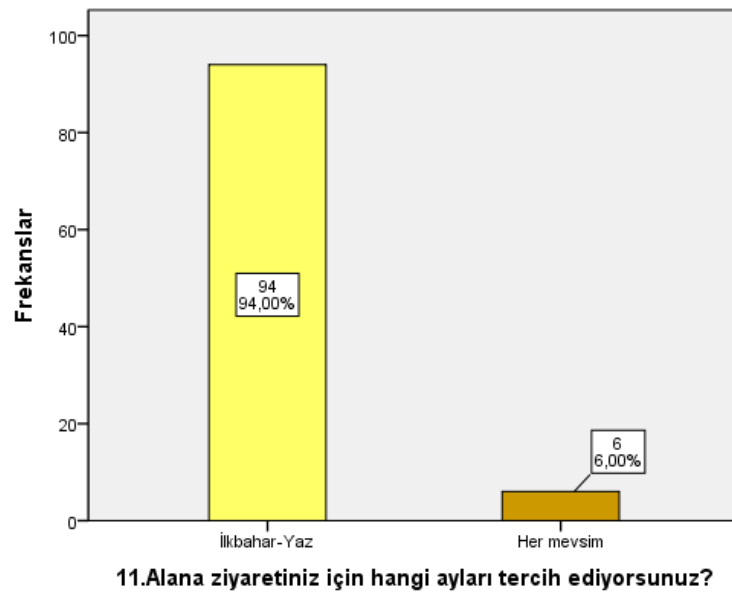
4.28: Ziyaretçilerin Alana Geldiğindeki Konaklama Durumu Analizi

Alana gelen ziyaretçilere geldiklerinde konaklama yapıyorlar mı diye sorduğumuzda çoğu ziyaretçinin günübirlik geldiğini grafikte görmekteyiz. Alan ve çevresinde konaklama yapılabilecek yerlerin az olmasının da bunda payının olduğunu ve 1 günde gezilip görülebilecek bir yer olduğunu söyleyebiliriz.

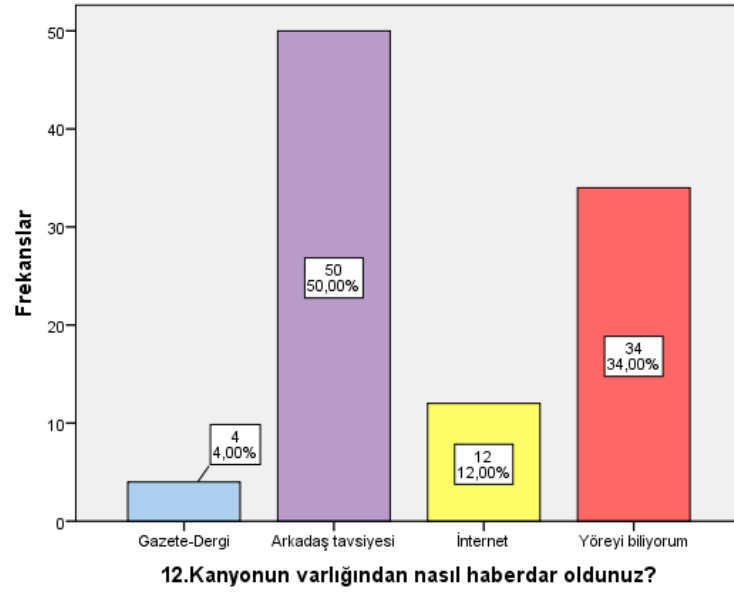
4.29: Ziyaretçilerin Alandaki Etkinlikleri için Yeterli Mekan Olma Durumu Analizi

Alana gelen ziyaretçilere sorulan alanda yeme-içme, konaklama, dinlenme gibi eylemler için yeterli mekan var mı sorusuna %51 oranında yok, %49 oranında var cevabı alınmıştır. Soruyu biraz daha açmak gerekirse yapılan gözlem ve birebir anketlerden anlaşıldığı üzere alanda yeme-içme için yöresel olarak ürünlerin yapıldığı kafe-restoran tarzı bir mekan ve piknik yapılabilecek mesire alanı bulunmaktadır. Mesire alanı ve kafe de dinlenmek mümkündür fakat konaklama için yeterli mekan yoktur konaklama çoğunlukla kamp şeklinde yapılabilmektedir. Kamp dışında konaklama yapabilmek için kanyona yakın tek bir otel bulunmaktadır.

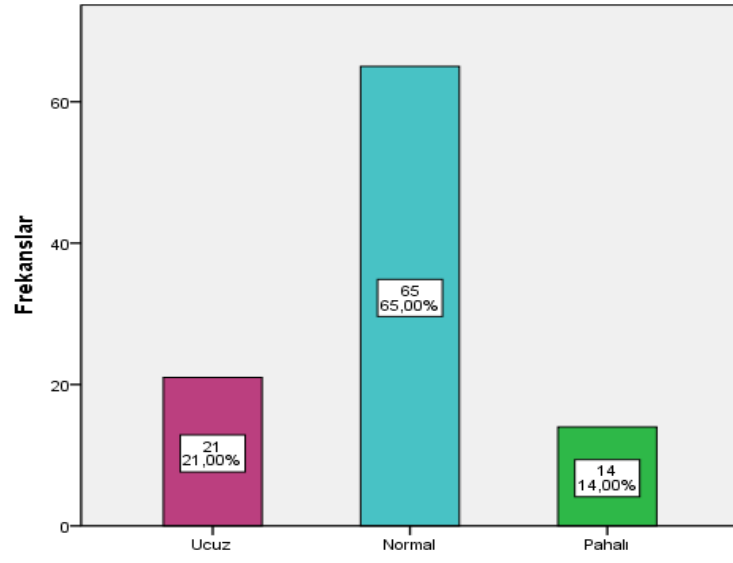
4.30: Ziyaretçilerin Alana Hangi Aylarda Geldiği Analizi

Ziyaretçilere sorulan alana ziyaret için hangi ayları tercih ediyorsunuz sorusuna çoğunlukla ilkbahar-yaz cevabı alınmıştır. Her mevsim gelenlerin sayısı oldukça azdır. İlkbahar-yaz aylarında kanyona yakın ilçe ve köylerden mesire alanı için gelenler de oldukça fazladır. Hava durumu kanyon ziyareti için oldukça önemlidir kanyon boyunca yürümek bozuk hava koşullarında daha zorlu olmaktadır. Bu sebeple ilkbahar-yaz ayları en çok tercih edilen dönemdir.

4.31: Ziyaretçilerin Kanyondan Ne Şekilde Haberdar Oldukları Analizi

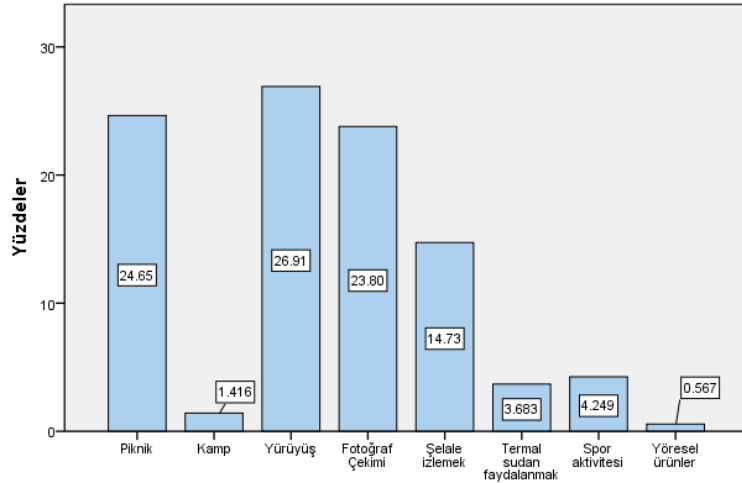
Ziyaretçilere sorulan kanyonun varlığından nasıl haberdar oldunuz sorusuna verilen yanıtlara göre kanyon varlığından çoğunlukla arkadaş tavsiyesi üzerine haberdar olunmuştur ve sonrasında ise yöreyi bilenlerin sayısı çoğunluktadır. İnternette ve gazete-dergiden haberdar olanların sayısı azınlıktadır. Anketlerden çıkarttığımız sonuç doğrultusunda kanyonun internet üzerinden veya gazete-dergilerden reklamının çok iyi yapılamadığı sonucuna varılmaktadır.

13.Kanyona giriş ücreti sizce nasıl?

4.32: Ziyaretçiler İçin Kanyona Giriş Ücreti Durumu Analizi

Ziyaretçilerden aldığımız cevaplar doğrultusunda kanyon giriş ücretlerinin normal olduğu anlaşılmaktadır. Kanyon ücretlerinin ucuz olduğunu düşünenler %21, pahalı olduğunu düşünenler %14'lük kısmı oluşturmaktadır. Kanyon giriş ücretleri kişi başı 3,5 TL'dir. Bu fiyat arttırılıp düzenli işçi çalıştırılabilir. Bu sayede yöre için istihdam sağlanmış olur.

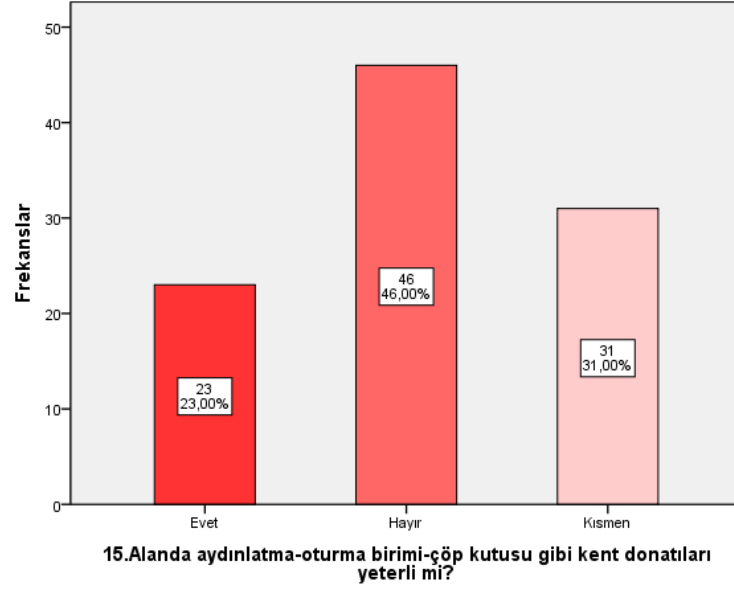

14.Kanyon ve çevresinde hangi etkinlikleri yapıyorsunuz?

4.33: Ziyaretçilerin Kanyon ve Çevresinde Hangi Etkinlikleri Yaptığı Analizi

Ziyaretçilere sorduğumuz kanyon ve çevresinde hangi etkinlikleri yapıyorsunuz sorusuna aldığımız cevaplar doğrultusunda kanyonda en çok yapılan etkinliklerin yürüyüş, piknik, şelale izlemek ve fotoğraf çekimi olduğunu görmekteyiz. Spor aktivitesi, termal sudan faydalanmak, kamp ve yöresel ürünler cevabı oldukça az gözükmektedir. Şelaleyi

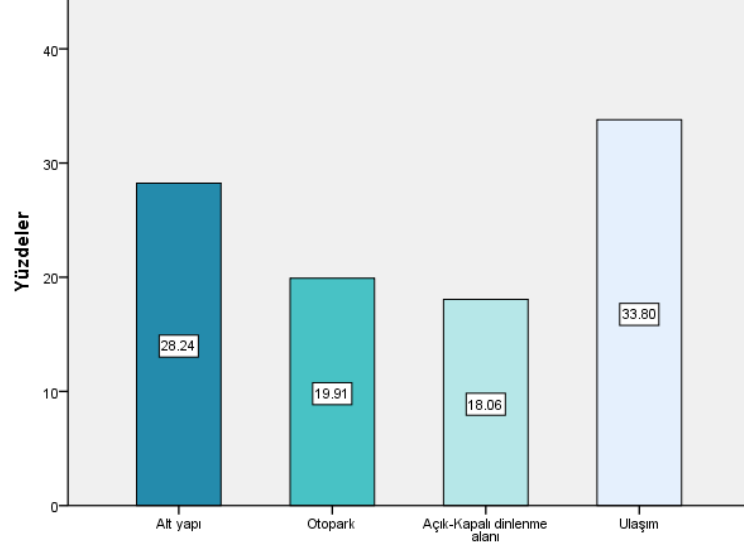
izleyebilmek için kanyon boyunca yürümek gerekmektedir. Kanyonun uzunluğu toplam 12 km.dir. Ancak bunun 2.750 metresi Sadağı kanyonunu tabiat parkının içerisinde yer aldığı için bu kısımda yürüyüş alanı, köprüler ve geçiş alanlarıyla kolaylaştırılmıştır.

4.34: Ziyaretçiler İçin Alandaki Kent Donatılarının Yeterli Olma Durumu Analizi

Ziyaretçilere yöneltilen alandaki kent donatıları yeterli mi sorusuna aldığımız cevaplar doğrultusunda alandaki kent donatılarının yeterli olmadığını söyleyebiliriz. %46'lık kısım alandaki kent donatılarının yeterli olmadığını söylemiştir. %31'i kısmen yeterli bulmuş, %23'ü ise yeterli cevabını vermiştir. Fakat gerek anket sonuçları, gerekse alanda birebir yapılan gözlemler sonucunda alandaki kent donatıları yeterli bulunmamıştır. Oturma birimleri alan girişinde, kafe de ve mesire alanında yeterli olsa da aydınlatma ve çöp kutuları için aynı yeterlilik söz konusu değildir.

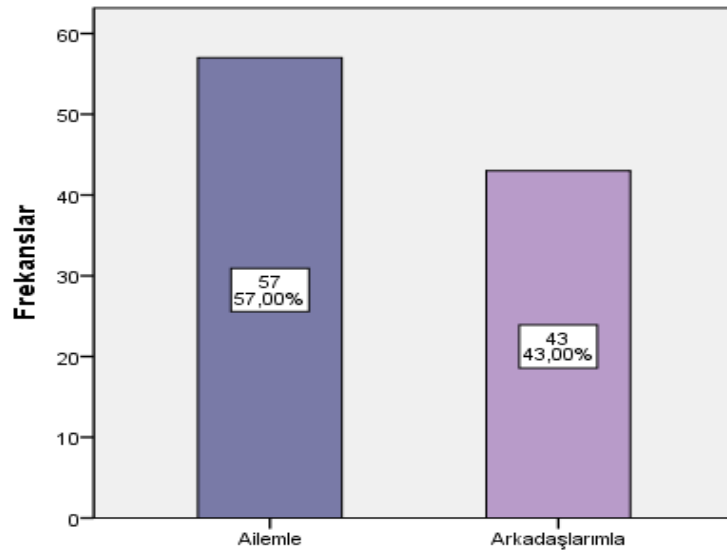

16.Alanın bir sorunu veya eksikliği var mı?

4.35: Ziyaretçiler İçin Alandaki Sorun ve Eksikliklerin Analizi

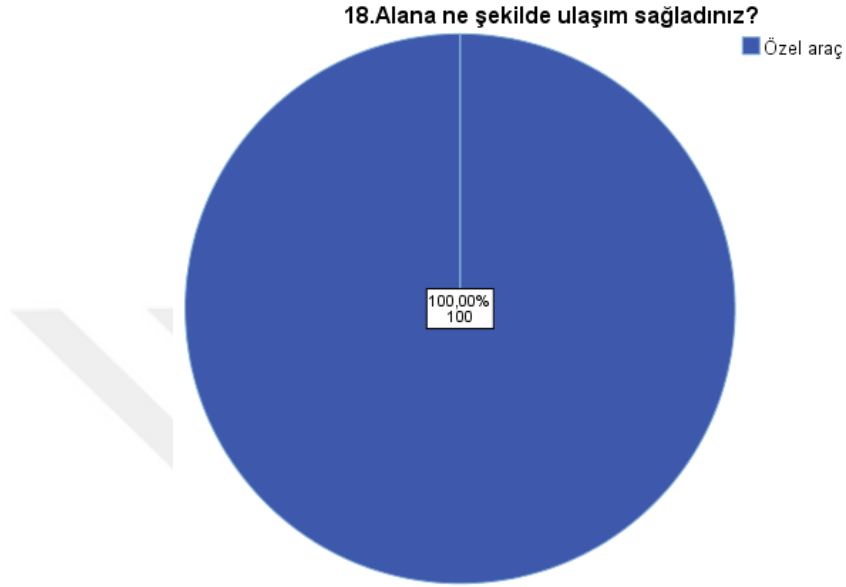
Ziyaretçilere sorulan alanın bir sorunu veya eksikliği var mı sorusuna aldığımız cevaplar doğrultusunda alanın dikkat çeken 4 sorunu saptanmıştır. Alanda en büyük sorun ulaşım ve altyapıdır. Sonrasında ise otopark ve açık-kapalı dinlenme alanı gelmektedir. Alana ulaşım sadece özel araç ile mümkündür ve yolları dardır. Otopark sadece alan girişinde mevcuttur. Açık-kapalı dinlenme alanı olarak piknik alanı ve kefi vardır bu da gelen misafirler için yetersiz seviyededir.

17.Alanı kim ile ziyarete geldiniz?

4.36: Ziyaretçilerin Alanı Kim ile Geldiği Analizi

Ziyaretçilere yöneltilen alana kim ile ziyarete geldiniz sorusuna verilen cevaplar ailemle ve arkadaşlarımla şeklindedir. Ailesiyle gelenler %57 oranında, arkadaşları ile gelenler ise %43 oranındadır.

4.37: Ziyaretçilerin Alana Ne Şekilde Ulaşım Sağladığı Analizi

Alana ne şekilde ulaşım sağladınız sorusuna verilen yanıt sadece özel araç ile şeklindedir. Alana ulaşım için başka bir alternatif bulunmamaktadır.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışması sonucunda gerek araştırmalardan elde ettiğimiz veriler gerekse yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen verilerden yola çıkarak söyleyebiliriz ki; Kanyonlar doğal oluşum olması nedeniyle ve görsel güzellikleri ile pek çok turistin de ilgi odağıdır. Bu sayede dünya da ve ülkemiz de kanyon turizmi oldukça yaygındır. Bu tarzda doğal peyzaj alanlarının turizme katkısını düşünürken doğallığını da bozmadan, sürdürülebilir bir şekilde hareket etmemiz gerekmektedir. Çalışma alanımız olan Sadağı Kanyonu hakkında yaptığımız yerinde incelemeler, anket çalışmaları ve topladığımız veriler sayesinde alanın eksiklikleri saptanmıştır. Bu eksiklikler kanyona da uygun olacak şekilde diğer kanyonlarla karşılaştırılıp yapılabilecek etkinlikler düşünülmüştür. Daha çok turist çekebilme ve adını duyurabilmek için neler yapabileceğimiz araştırılmış ve öneriler geliştirilmiştir. Anket sonuçlarına göre eksiklikler ve öneriler aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir.

- Yerli halkta tarım işi ile uğraşan kişilerin sayısı çoğunluktadır. Bu sayede boş araziler daha çok değerlendirilip geçim kaynağı olarak daha çok üretim yapılabilir düzeydedir. Üretilen ürünler gerek kanyon ve çevresinde gerekse köy merkezinde satışa sunulabilir. Kanyona giden yolun köy içinden geçiyor olması üretilen ürünlerin kolaylıkla pazarlanabilmesini sağlayacaktır. Ev hanımları da bu potansiyeli değerlendirip kendi ürettiği ürünleri rahatlıkla satabilir ve kendi kazançlarını sağlayabilirler.
- Köye en fazla kazanç sağlayan işin hayvancılık ve tarım olduğu anket sonuçlarından ortaya çıkmıştır. Tarım ve hayvancılığın yanı sıra turizm faaliyetlerinin ve alt yapının geliştirilmesiyle turizmden daha fazla kazanç sağlanabilecektir. Turizmden elde edilecek gelirin artırılması için reklam yoluyla kanyonun tanınırlığının artırılması gerekmektedir. Mevcut durumda turizmden kazanç sağlayanlar en çok yöresel ürün satarak kazanç sağlayan kesimdir. Daha çok turist gelirse daha çok ürün satılabilir ve böylece halkın pek çoğu bu gelirden yararlanabilir. Ayrıca şehir dışı işçilik oranı da azımsanmayacak seviyededir. Halk daha çok kazanç sağladığı takdirde göç etmeyecek ve kırsal kalkınma da sağlanacaktır.

- Köyde geleneksel olarak düzenlenen köy hayrı faaliyetleri vardır. Köy hayrı denilen etkinlik yılda bir kez köy halkı ve o köyden olup göç etmiş insanların bir araya toplanıp eğlendikleri faaliyetlerdir. Bu zamanlarda köyün ve kanyonun adını duyurabilmek için yapılacak tanıtım videoları ve reklamları ile daha çok turist köye ve kanyona çekilebilir. Köy halkı da daha fazla turist gelmesini istemektedir.
- Kanyonun en büyük problemleri ise altyapı, ulaşım, açık-kapalı dinlenme alanı ve otoparktır. İlk olarak alt yapı problemlerinin çözülmesi gerekmektedir. Altyapı çalışmaları adına yollar düzeltilmelidir. Belediye kanyon ve çevresinde birtakım çalışmalar yapmıştır fakat kanyona giden yollar dar ve tehlikelidir. Ayrıca alana tek ulaşım özel araçlarla sağlanmaktadır. Yaz aylarında binlerce turist geldiği ve daha da fazlasının çekilmesinin hedeflendiği kanyona tek ulaşımın özel araç olması gelecek turistlerin sayısını da azaltmaktadır. Aynı zamanda otopark sorunu meydana gelmekte, gelen araçların düzensiz akışı ve parkı alanın doğallığına zarar vermektedir. Bununla birlikte alanı ziyaret etmek isteyenlerin özel aracı bulunmayabilir. En azından yaz aylarında hafta sonları en çok turist gelen zaman diliminde kanyona toplu taşıma ile ulaşım sağlanmalıdır. Toplu taşıma ile ulaşım sağlanırsa otopark alanının da yoğunluğu azaltılmış olacaktır. Kanyon çevresinde dinlenme alanı yapmak çok müsait olmasa da köy kanyona yakın mesafededir. Köye konaklama alanları olarak bungalov, butik otel ve pansiyon şeklinde konaklama tesisleri yapılabilir. Bu suretle gelen ziyaretçilerin alanda daha fazla kalarak köy halkına daha fazla ekonomik katkı yapması sağlanabilir.
- Alana gelen ziyaretçiler çoğunlukla 26-45 yaş grubu arasındadır. Bu kitle hareket kabiliyeti yüksek, günübirlik kullanımı tercih eden gerektiğinde karavan ve çadırlarda kamp yapmaya uygun bir yaş grubudur. 46-65 yaş arası gruplarını da alana daha fazla getirebilmek ve konaklatmak için alan ve çevresine ulaşımı kolaylaştırıp konaklama yerleri yapmak gerekmektedir. Günübirlik ziyaretler 46-65 yaş grubunu zorlayabilmektedir fakat konaklama ve şifalı sularından faydalanmak o yaş grubu için daha cazip gelmektedir. Bu sayede alana sadece bir kez değil belki daha çok gelmek istenecektir.

- Ziyaretçilerin çoğunluğunun geliri 3000 TL den fazladır. Fakat bu tür doğal alanların ziyaretleri aşırı maliyetli değildir. Her gelir türüne hitap edebilir. Alan doğal bir alandır ve doğal alanlar halkın tümüne hitap etmelidir. Mevcut durumda giriş ücretleri makul seviyededir. Alana yapılacak iyileştirmeler ve kararlarla farklı gelir ve yaş grubuna ait ziyaretçilerin de alanı görmesi sağlanabilir.
- Alana en çok ziyaret ilkbahar yaz aylarında gerçekleşmektedir. Alana ziyaretin kış aylarında da gerçekleşmesi için altyapı düzenlemelerinin yapılması şifalı suların daha çok duyurulması ve konaklama alanlarının artırılması gerekmektedir. Tüm yıla yayılan faaliyetlerle doğal alanların benimsenip korunup kullanılması daha etkili olmaktadır.
- Kanyonu ziyarete gelenler kanyonun varlığını ya arkadaş tavsiyesi ile ya da yöreyi bildikleri için gelmektedirler. İnternette veya gazete-dergilerden duyarak gelenlerin sayısı oldukça azdır. Bu kanyon ve çevresinin reklamının yeterli olmadığını göstermektedir. İnsanlar böyle doğal oluşumu ile dikkat çeken bir alandan ve kanyonun varlığından haberdar olsalar bu alanı gelip görmek isteyeceklerdir. Bunun için daha fazla tanıtım yapılmalıdır.
- Kanyon ve çevresinde piknik, yürüyüş, fotoğraf çekimi ve şelaleyi izleme etkinlikleri çoğunlukla yapılmaktadır. Alanda kamp yapanlar ve spor aktivitesi oldukça az seviyededir. Bu sebeple alanda daha rahat kamp yapılabilecek kamp alanları oluşturulabilir. Bu sayede kampçıların da daha çok ziyaret edecekleri bir alan haline gelecektir ve bu alan tur güzergahlarına dahil edilecektir. Sadag Kanyonu doğa sporları açısından da geliştirilebilir. Örneklerde incelediğimiz Şeker Kanyonu'nda olduğu gibi tırmanış sporu yapılabilir. Ayrıca Ulubey Kanyonu'ndaki gibi cam teras şeklinde bir seyir alanı yapılabilir. Şu an Şekil 53'te görüldüğü şekliyle bir seyir alanı vardır fakat bu alan ziyaretçiler için çok da uygun olmayan her an yıkılma tehlikesi taşıyan bir alandır.
- Alanda ki kent donatıları (oturma birimleri, aydınlatma, çöp kutuları, yön tabelaları) yeterli seviyede değildir ve artırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akıllı H. (2004). Ekoturizmin Sosyo Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi; Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya
- Akış Roney S. (2002). “Sürdürülebilir Turizm: Eleştirel Bir Yaklaşım”, *First Tourism Congress Of Mediterranean Countries*, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalyab,1-8.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı*. 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 381 s.
- Aslan, Z., Gürhan, A. (1994). Turizm açısından çevre sorunlarına genel bir yaklaşım, *Çevre Dergisi*, 11, s.42-45
- Aydınözü, D., İbret ,B. Ü. & İmat, F. (2012). Jeolojik miras açısından değerlendirilmesi gereken bir yöremiz: Boyabat Sultansuyu Bazalt Sütunları. *I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu* Bildiriler Kitabı içinde (s. 137-146). Erzurum
- Anonim. (2010). Bursa İli Maden ve Enerji Kaynakları. T.C. Maden Tetkik Arama ve Genel Müdürlüğü Raporu, Ankara.
- Anonim. (2012). Orhaneli, Büyükorhan, Harmancık İlçeleri Genel Bilgiler. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) Raporu, Bursa.
- Bakırcı M. (2002). “Ekoturizm” *II. Turizm Şurası Bildirileri* (12-14 Nisan 2002), II.Cilt, TC Turim Bakanlığı Yayını, Ankara,243-248.
- Bayer M.Z. (1992). Turizme Giriş, İşletme Fakültesi Yayını, No:253,İstanbul.
- Baxter, M. ve Ewing, G. (1981). Models of Recreational Trip Distribution, *Regional Studies*, 15(5), s. 327-344
- Beeton, S. (2009). Ekrandan Alana: Filmin Turizm ve Rekreasyon Üzerindeki Etkisi, Çev.İşıl A. Saltık, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 20(2), s.230-239
- Bekdemir, L.F. (2010). Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan N. (2003). Çevre ve (eko)turizm, Erk Yayını, Ankara.
- Erdoğan N.;Yağcı Ö. (2002). ” Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizm Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi”, *First Tourism Congress Of Mediterranean Countries*, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa Antalya,2002, 405-418.

- Erkut E. (2016). Bursa Orhaneli Bölgesi, Sadağı ve Civarının Hidrojeolojisi. Yüksek Lisans Tezi. Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı. Jeoloji Mühendisliği Programı. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Eryazıcıoğlu, M.E. (2012). Kültürel Peyzaj Alanlarının Korunmasına Yönelik İlkeler: İstanbul Boğaziçi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Evliyaoğlu S. (1989). Genel Turizm Bilgileri, Adım Yayıncılık, Ankara.
- FOWLER, P. J. (2003). UNESCO World heritage cultural landscapes, 1992-2002, World Heritage series papers; Vol.:6
- Goodchild, M. ve Booth, P. (1980). Location and allocation of recreation facilities: Public swimming pools in London, Ontario Geography, 15, s.35-51
- Godfrey, K. B. (1996). Towards Sustainability Practicing Responsible Tourism. U.S.A, WB: Lynn Harrison
- Gül A. (2000). “Peyzaj-İnsan İlişkisi ve Peyzaj Mimarlığı” *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* Seri A Sayı 1, Atabey/Isparta,97-114.
- Hazar, A. (2003). Rekreasyon ve Animasyon, 2. Baskı, Ankara: Detay yayıncılık
- İbret Ü. ve Cansız E. (2016). “Kanyon Turizmi ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre: Küre Ersizlerdere-Karacehennem Kanyonu” *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı34, Kastamonu 107-117.
- Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon Boş Zamanları ve Değerlendirme, Ankara: Bağırhan Yayımevi
- Kayır Öztunalı G. (1998). “ Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Katkıları”, *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı*, Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara.
- Kızılırmak, İ. (2006). Türkiye’de düzenlenen yerel etkinliklerin turistik çekicilik olarak kullanımına yönelik bir inceleme, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, s.181-196
- Kim, S.I. ve Fesenmaier, D.R. (1990). Evaluating spatial structure effects in recreation travel, *Leisure Sciences*, 12, s. 367-381
- Kozak M. (1996). Genel Turizm İlkeler-Kavramlar, Anatolia Yayıncılık, Ankara.
- Kozak N., vd. (2001). Genel Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kuter N. Ve Ünal H. (2009). “Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri” *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. Kastamonu 146-156.

- Küçüktopuzlu F. (1991). "Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş Yayınları, Ankara, 247-254.
- Leung, Y.F. ve Marion, J.L. (2000). Recreation Impacts and Management in Wilderness: A State-of Knowledge Review, USDA Forest Service Proceedings (RMRS-P-15-VOL-5)
- Marques L.C. (2000). An evaluation of ecolodges in the Brazilian Amazon. *Ecotourism Conference in the Dominican Republic*, (20-22 July).
- McLean, D.D., Hurd, A.R. ve Rogers, N.B. (2005). Recreation and Leisure in Modern Society, USA: Johns and Bartlett Publishers
- Metin T., Kesici M., Kodaş D. (2013). "Rekreasyon Olgusuna Akademisyenlerin Yaklaşımları" Journal of Yasar University
- Neyişçi T. (1998). "Batı Akdeniz Kıyıları Taşıma Kapasitesi ve Ekoturizm" *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*, Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara.
- Özkan Yürük E. (2003). Turizmin geleceği: ekoturizm. *Standard Dergisi*, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi A.Ş., Yıl:42, Sayı:500, Ankara
- Özsüle, Z. (2005). Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. Doktora tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Türkiye.
- Taşmektepligil, M.Y., Albay, F., Kılınç, F., Ağaoğlu, Y.S. ve Beşikçi, H. (2009). Karadeniz Bölgesi Turizminin Hareketlendirilmesinde Spor ve Rekreasyon Tesis ve Organizasyonlarının Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 2009; 11(2), s.17– 25
- Tarıserver, C., İbret, B., Aydınöz, D. & Cansız, E. (2016). Geomorphologic features and tourism potential of the Valla Canyon Kastamonu/Turkey. *Karadeniz Araştırmaları*, 50, 191-202
- TIES. (1990). Description and Ecotourism principles, Web Sitesi: <http://www.ecotourism.org>,
- TMMOB. (2009). Korumada Yeni Tanımlar Yeni Kavramlar Atölye Kültürel Peyzaj", 10-11-12 Ekim 2008, Eskişehir.
- Toskay T. (1989). Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınları, İstanbul.
- Uslu, A., Yazgan, M.E., Erdoğan, E., Dilaver, Z., Barış, M.E. (2013). Peyzaj Çevre ve Tarım, 2, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Ürger S. (1992). Genel Turizm Bilgisi, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu Yayını, Antalya.

- Weaver, D.B. (1999). Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya, *Annals of Tourism Research*, 26(4), s.792-816
- Wight, P. (1994). Environmentally responsible marketing of tourism. E. Cater, G. Lowman (Eds.), *Ecotourism: A sustainable Opinion*. New York: Wiley.
- World Ecotourism Summit. (2002). Québec declaration on ecotourism. International year of ecotourism 2002, 19 s., Québec City, Canada.
- Yenilmez Arpa N. (2002). Tayland Seyahat Raporu (04 Şubat-01 Mart), T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Gn. Md. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara.
- Yılmaz, A. ve Şahin, K. (2009). Samsun şehri ve yakın çevresinde turizm ve turist algılaması, *The Journal of International Social Research*, 7(2)
- URL-1 (2012) <http://www.mimarist.org/odadan/1830TMMOBMimarlarOdasiBasinAciklamasi>, (20.09.2019)
- URL-2 (2020) <https://bursa.ktb.gov.tr/TR-94935/orhaneli.html>, (12.12.2020)
- URL-3 (2013) <https://bursaobm.ogm.gov.tr>, (19.09.2019)
- URL-4 (2019) https://www.nufusu.com/ilce/orhaneli_bursa-nufusu, (27.04.2020)
- URL-5 (2019) <http://www.nufusune.com/orhaneli-ilce-nufusu-bursa>, (27.04.2020)
- URL-6 (2020) <https://tr.pinterest.com/pin/343610646550011162/?lp=true>, (21.12.2020)
- URL-7 (2019) <https://www.dogayagel.com/valla-kanyonu.html/valla-kanyonu-2>, (23.05.2020)
- URL-8 (2019) <http://www.seyirrehberi.com/gezilecek-yerler.aspx?gezi-yeri=valla-kanyonu&sayfa=gezilecekyerler>, (23.05.2020)
- URL-9 (2019) <https://www.ankaragezginleri.com/koprulu-kanyon-hayran-birakan-milli-park/>, (23.05.2020)
- URL-10 (2017) https://tr.wikipedia.org/wiki/Antilop_Kanyonu, (23.05.2020)
- URL-11 (2017) <http://www.orangesmile.com/extreme/tr/gercekustu-yerler/antilop-kanyonu.htm>, (23.05.2020)
- URL-12 (2019) <https://ozhanozturk.com/2019/04/08/buyuk-kanyon-grand-canyon-arizona-abd/>, (23.05.2020)
- URL-13 (2002) <https://wall.alphacoders.com/big.php?i=353980&lang=Turkish>, (23.05.2020)
- URL-14 (2012) <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aksaray/gezilecekyer/ihlara-vadisi>, (23.05.2020)

- URL-15 (2017) <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/ihlara-vadisi-turistlerin-ilgi-odagi-40540652>, (23.05.2020)
- URL-16 (2019) <http://www.brandlifemag.com/hayatinizin-en-siradisi-yuruyusune-hazirmisiniz/>, (23.05.2020)
- URL-17 (2007) <https://www.frmtr.com/halkla-iliskiler-turizm-ve-insan-kaynaklari-ulasirma/733269-turizmin-tanimi-ve-onemi.html1>, (13.12.2019)
- URL-18 (2016) <https://turizm.nedir.org/>, (12.12.2019)
- URL-19 (2019) <https://yolvemacera.com/wulingyuan-avatarin-efsanevi-gercek-ulkesi/>, (21.05.2020)
- URL-20 (2019) <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/wulingyuan-kanyonunda-hayatinizin-en-sira-disi-yuruyusune-hazir-misiniz-41122075>, (21.05.2020)
- URL-21 (2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/Valla_Kanyonu, (23.05.2020)
- URL-22 (2019) https://tr.wikipedia.org/wiki/Köprülü_Kanyon, (23.05.2020)
- URL-23 https://tr.wikipedia.org/wiki/Ulubey_Kanyonu, (27.05.2020)
- URL-24 (2017) <https://www.yeniasir.com.tr/yasam/2017/06/07/sakli-cennet-ulubey-kanyonlari>, (27.05.2020)
- URL-25 (2018) <https://kesfetsek.com/usak-ulubey-kanyonu/>, (27.05.2020)
- URL-26 (2012) <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/seker-kanyonu>, (24.05.2020)
- URL-27 (2018) <https://karabukgudem.com/dunya-guzeli-seker-kanyonu-kanyon-yok-ediliyor.html>, (24.05.2020)
- URL-28 (2011) <http://trkyevednyadakmaarakanyonlar.blogspot.com/2011/05/goksu-kanyonu.html>, (24.05.2020)
- URL-29 (2018) <https://www.sabah.com.tr/turizm/2018/07/06/turkiyenin-doga-harikasi-kanyonlari>, (23.05.2020)
- URL-30 (2019) https://tr.wikipedia.org/wiki/Verdon_vadisi, (23.05.2020)
- URL-31 (2020) https://www.sozcu.com.tr/hayatim/seyahat/avrupanin-en-buyuk-kanyonu-verdon-vadisi/1/?_szc_galeri=1, (23.05.2020)
- URL-32 (2018) <https://friendsoffethiye.com/2018/09/17/saklikent-gorge/>, (16.05.2020)
- URL-33 (2015) <http://www.patikaa.com/yayla-turizminin-gozdesi-dogu-karadeniz/>, (17.05.2020)

- URL-34 (2019) <http://www.bursadabugun.com/haber/kertik-2019-yarismasi-suruyor-1074574.html>, (16.05.2020)
- URL-35 (2019) <http://www.gazeteilksayfa.com/foto-safari-nallihanda-49770h.htm>, (16.05.2020)
- URL-36 (2019) <https://www.orduturizm.com/yaban-hayati-fauna-gozlemciligi-ordu/>, (17.05.2020)
- URL-37 (2017) <https://www.iskenderunhaber.com/2017/11/16/8-iskenderun-sportif-olta-balikciligi-yarismasi-sahili-senlendirdi/>, (17.05.2020)
- URL-38 (2015) <http://www.turizmaktuel.com/haber/avrupa-dan-istanbul-a-bisiklet-turizmi>, (17.05.2020)
- URL-39 (2018) <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kapadokyanin-balonlari-6-ayda-226-bin-kisiyi-ucurdu-40887251>, (16.05.2020)
- URL-40 (2017) <https://www.milliyet.com.tr/galeri/turkiyede-en-iyi-7-dalis-noktasi-2527026/1>,(16.05.2020)
- URL-41 (2019) <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bozcaadadaki-5-bin-yillik-uzum-baglari-tarim-turizmi-ile-tanisti-1511301>, (17.05.2020)
- URL-42 (2015) <http://beyav.net/blog/seviye-seviye-avcilik-ve-adimlari>, (13.05.2020)
- URL-43 (2016) <http://www.geziseyahat365.com/bitki-dunyasina-yolculuk-botanik-turizmi/>, (16.05.2020)
- URL-44 (2018) <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/van-edremitte-kamp-ve-karavan-merkezi-acildi-384843.html>, (13.05.2020)
- URL-45 (2018) <https://www.haberturk.com/antalya-haberleri/63173026-altinbesik-magarasi-ziyaretcilerini-buyuluyorsari-renkteki-besik-seklinde-olan-kemerleri>, (13.05.2020)
- URL-46 (2019) <https://www.camur.com.tr/blog/icerik/trekking-yuruyus>, (17.05.2020)
- URL-47 (2019) <https://dagci.com.tr/nedir/dagcilik-nedir/>, (16.05.2020)
- URL-48 (2019) <https://www.alanyatours.org/manavgat-tekne-turu/>, (17.05.2020)
- URL-49 (2019) <https://www.haberler.com/7-aksehir-xc-open-2019-turkiye-yamac-parasutu-12263446-haberi/>, (17.05.2020)
- URL-50 (2016) <http://www.geziseyahat365.com/guzel-atlarin-ulkesinden-vezuve-binicilik-macerasi/>,(17.05.2020)
- URL-51 (2019) <https://turizmcii.wordpress.com/turizm/ekonomi-ve-turizm-iliskisi/>, (08.02.2021)

EKLER

Yerel Halk Anketi

Doğal Peyzaj Alanlarının Turizm ve Ekonomiye Katkıları: Bursa Sadağı Kanyonu ve Çevresi Örneği

Bu anket çalışması Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi için kullanılmak amacı ile yapılmaktadır. Vereceğiniz cevapların doğru olması çalışmanın sağlığı açısından önem taşımaktadır. İsim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınız için teşekkür eder saygılar sunarım.

1. YAŞ GRUBU: 18-25 26-35 36-45 56-65 66 ve üstü
2. CİNSİYET: Kadın Erkek
3. EĞİTİM DURUMUNUZ: Okur-yazar değil İlköğretim Lise Üniversite Lisansüstü
4. DOĞUM YERİNİZ?.....
 Köy İlçe İl Yurtdışı
5. BU KÖYDE KAÇ YILDIR YAŞIYORSUNUZ?.....
6. GEÇİM KAYNAĞINIZ NEDİR?.....
7. NE İŞ İLE UĞRAŞIYORSUNUZ?.....
8. SİZCE KÖYÜNÜZDE AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ EN FAZLA KAZANÇ SAĞLAMAKTADIR?
 Tarım Hayvancılık Turizm Arıcılık Şehir dışı işçilik
9. AYLIK ORTALAMA GELİRİNİZ
 0-1000 1000-2000 2000-3000 3000'den fazla
10. KÖY HALKI TURİZMDEN GELİR SAĞLAYANLAR NE TÜR İŞLER YAPMAKTADIR?
.....
11. SİZCE GELEN TURİSTİN KÖYÜNÜZE KATKISI VAR MI?
 Evet Hayır Kısmen
12. MEVCUT TURİZM ETKİNLİKLERİNİN KANYON VE ÇEVRESİNE OLUMSUZ ETKİLERİ VAR MI?
 Evet Hayır Kısmen
13. SİZCE KÖYÜNÜZE ÖZGÜ EN ÖNEMLİ DEĞER NEDİR?
 Sadağı kanyonu Çilek Kiraz Diğer.....

14. KÖYÜNÜZDE GELENEKSEL OLARAK DÜZENLENEN FAALİYETLER VAR MI? VARSA NEDİR VE NE ZAMAN YAPILMAKTADIR ?

.....

15.SİT (KORUMA) KAVRAMINI BİLİYORMUSUNUZ?

Evet Hayır

16. SİT DEN ETKİLENEN ARAZİNİZ VEYA YAPINIZ VAR MI? VARSA NE ŞEKİLDE ETKİLENİYOR?

.....

17. KANYON VE KÖYÜNÜZE DAHA FAZLA TURİST GELMESİNİ İSTER MİSİNİZ? NEDEN?

.....

18. KANYONUN RESTORE EDİLDİĞİNDEN HABERİNİZ VAR MI?

Evet Hayır

19.ALANDA GÖRDÜĞÜNÜZ EN ÖNEMLİ SORUN VEYA EKSİKLİK NEDİR?

Alt yapı Açık-Kapalı dinlenme alanı Otopark Ulaşım

Ziyaretçi Anketi

Doğal Peyzaj Alanlarının Turizm ve Ekonomiye Katkıları: Bursa Sadağı Kanyonu ve Çevresi Örneği

Bu anket çalışması Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi için kullanılmak amacı ile yapılmaktadır. Vereceğiniz cevapların doğru olması çalışmanın sağlığı açısından önem taşımaktadır. İsim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınız için teşekkür eder saygılar sunarım.

1. YAŞ GRUBU: 18-25 26-35 36-45 56-65 66 ve üstü

2. CİNSİYET: Kadın Erkek

3. EĞİTİM DURUMUNUZ: Okur-yazar değil İlköğretim Lise Üniversite Lisansüstü

4. DOĞUM YERİNİZ?.....

Köy İlçe İl Yurtdışı

5. BU ALANA KAÇINCI GELİŞİNİZ?

1 1-5 5'den çok

6. NE İŞ İLE UĞRAŞIYORSUNUZ?.....

7. GELDİĞİNİZ YER TURİSTİK BİR YER Mİ?

Evet Hayır

8. AYLIK ORTALAMA GELİRİNİZ NEDİR?

0-1000 1000-2000 2000-3000 3000'den fazla

9. ALANA ZİYARETİNİZDE KONAKLAMA YAPIYORMUSUNUZ?

Günübirlik 1-3 gün 4-7 Gün 7'den fazla

10. ALANDA YEME-İÇME, KONAKLAMA, DİNLENME GİBİ EYLEMLER İÇİN YETERLİ MEKÂN VAR MI?

Var Yok

11. ALANA ZİYARETİNİZ İÇİN HANGİ AYLARI TERCİH EDİYORSUNUZ?

İlkbahar-Yaz Sonbahar-Kış Her mevsim

12. KANYONUN VARLIĞINDAN NASIL HABERDAR OLDUNUZ?

Tv-Radyo Gazete-Dergi Arkadaş tavsiyesi Tur şirketi İnternet

Yöreyi biliyorum

13. KANYONA GİRİŞ ÜCRETİ SİZCE NASIL?

- Ucuz   Normal   Pahalı

14. KANYON VE ÇEVRESİNDE HANGİ ETKİNLİKLERİ YAPIYORSUNUZ?

- Piknik   Kamp   Yürüyüş   Fotoğraf çekimi   Şelale izlemek
 Termal sudan faydalanmak   Spor aktivitesi   Yöresel ürünler   Diğer

15. ALANDA AYDINLATMA-OTURMA BİRİMİ-ÇÖP KUTUSU GİBİ KENT DONATILARI YETERLİ Mİ?

- Evet   Hayır   Kısmen

16. ALANDA GÖRDÜĞÜNÜZ EN ÖNEMLİ SORUN VEYA EKSİKLİK NEDİR?

- Alt yapı   Otopark   Açık-Kapalı dinlenme alanı   Ulaşım   Diğer

17. ALANI KİM İLE ZİYARETE GELDİNİZ?

- Yalnız   Ailemle   Arkadaşlarımla   Tur ile

18. ALANA NE ŞEKİLDE ULAŞIM SAĞLADINIZ?

- Özel araç   Otobüs   Minibüs   Yaya

